

LUONNONTIETEELLISEN JA ESTEETTISEN ORIENTAATION ESIINTUOMINEN PÄIVÄKODIN TOIMINTATUOKIOISSA

Laura Koivunen ja Eveliina Tuomela

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi

Pori

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali- ja kasvatusalan

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Koivunen, Laura & Tuomela, Eveliina. Luonnontieteellisen ja esteettisen orientaation esiintuominen päiväkodin toimintatuokioissa. Toimintatuokiot Taikurinhatun päiväkotiin. Pori, kevät 2012. 70 s., 7 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi, Pori. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö on kehittämishanke. Syksyllä 2011 järjestettiin kaksi eläinaiheista toimintatuokiota Taikurinhatun päiväkodissa Porissa. Toimintatuokiot oli tarkoitettu 4–5-vuotiaille päiväkotilapsille, ja puolet tuokioihin osallistuneista lapsista oli niin sanottuja S2-lapsia. Tuokioiden sisältö suunniteltiin ja toteutettiin kokonaan itse.

Merkittävä tavoite kummassakin tuokiossa oli varhaiskasvatuksen sisältöön kuuluvien luonnontieteellisen ja esteettisen orientaation esiintuominen. Pää tavoitteen lisäksi kummallakin tuokiolla oli vielä omat tavoitteensa. Ensimmäisen toimintatuokion tavoitteena oli lapsen mielikuvituksen kehittäminen erilaisten leikkien avulla sekä lasten eläintuntemuksen lisääminen. Toisen toimintatuokion tavoitteena oli lapsen minäkuvan ja itsetunnon vahvistaminen. Lisäksi tavoitteena oli kehittää omaa ammatillista osaamista.

Molempien toimintatuokioiden ohjelma suunniteltiin eläinteeman ympärille. Ensimmäisen päivän ohjelma sisälsi muun muassa näyttelemistä, eläinten äänten tunnistamista ja laululeikkejä. Toisessa toimintatuokiossa tuotiin esiin eri eläinten hyviä ominaisuuksia ja niiden pohjalta kukin lapsi sai värittää valitseman eläimen kuvan haluamallaan tavalla.

Toimintatuokioista saatiin palautetta sekä lapsilta että työntekijältä. Päiväkodin työntekijältä saatiin palautetta suullisesti ja kirjallisesti. Heti tuokioiden jälkeen pidettiin palautekeskustelu, jossa käytiin läpi, missä asioissa onnistuttiin ja missä olisi voitu tehdä toisin. Lisäksi työntekijälle annettiin täytettäväksi kyselylomake, jonka avulla saatiin monipuolisempi ja kattava kuva toimintatuokioista.

Ensimmäisen toimintatuokion tavoitteet eivät täysin toteutuneet, sillä osa leikeistä osoittautui kyseiselle ryhmälle liian haastaviksi. Myös suomi toisena kielenä vaikutti ohjeiden ymmärtämiseen. Lisäksi jännitys ja ujous lannistivat monen lapsen.

Toisen toimintatuokion tavoitteet toteutuivat hyvin. Valittu askarteluidea oli toimiva, ja se kiinnosti lapsia. Lapset lähtivät hyvin mukaan toimintaan, mikä jo osaltaan osoitti, että oli onnistuttu luomaan tuokioon riittävän turvallinen ilmapiiri, jossa lapset kokivat olonsa varmoiksi.

Asiasanat: luonnontieteellinen ja esteettinen orientaatio, lapsen minäkuva ja itsetunto, mielikuvitus, varhaiskasvatus, toimintatuokio, S2 – Suomi toisena kielenä

ABSTRACT

Koivunen, Laura & Tuomela, Eveliina. Bringing Forth Natural and Aesthetic Orientations in Activity Sessions in day care center. 70 p., 7 appendices. Language: Finnish. Pori, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis was a development project. Two activity sessions were organized which had an animal theme in a day care centre called Taikurinhattu in autumn 2011. The activity sessions were meant for 4–5-year-old children. A half of the group spoke Finnish as their second language. We organized and implemented the content of the action sessions by ourselves.

A major goal of the activity sessions was to bring out natural and aesthetic orientations which are included in early childhood education. In addition, both of the activity sessions also had their own goals. The goal of the first activity session was to develop the children's imagination and increase knowledge of different animals. The goal of the second activity session was to strengthen the children's self-image and self-esteem.

Both of the sessions were created around the animal theme. The first session included, among other things, acting, identification of animal tones and singing games. In the second session the children were told about animals' positive qualities. After that each child chose one animal picture and coloured it.

Feedback was received from the children and the employee. The employee told us where we succeeded and what we could have done otherwise. The goals of the first action session did not get fully realized because part of the games were too difficult for that group. Finnish as a second language caused that the children did not understand all the instructions.

The goals of the second session realized well. The idea of the craft was great and it interested all the children. We succeeded in creating a safe atmosphere and the children participated in the activities and were very concentrated.

Keywords: natural and aesthetic orientation, children's self-image and self-esteem, imagination, early childhood education, action session, S2 – Finnish as a second language

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 PÄIVÄKOTI JA VARHAISKASVATUS	7
2.1 Suomalaisen varhaiskasvatuksen taustaa	7
2.2 Päiväkodin toimintaidea	8
2.3 Päiväkodin toimintatuokiot	10
3 VARHAISKASVATUKSEN SISÄLLÖLLISET ORIENTAATIOT	12
3.1 Luonnontieteellinen orientaatio	12
3.2 Esteettinen orientaatio	13
4 S2 – SUOMI TOISENA KIELENÄ	14
4.1 Lapsen kielen kehitys	14
4.2 Kaksikielisyyteen oppiminen	16
4.3 Suomen kielen tasoryhmät S2-opetuksessa	18
5 MITÄ YMMÄRRETÄÄN MINÄKÄSITYKSELLÄ JA MINÄKUVALLA?	20
5.1 Erilaisia minäkäsityksiä	20
5.2 Ihmisen minäkäsityksen kehittyminen	21
6 MITÄ TARKOITETAAN ITSETUNNOLLA?	22
6.1 Lapsen itsetunnon vahvistaminen	23
6.2 Kielellisen kehittyneisyyden taso yhteydessä itsetuntoon	25
7 MIELIKUVITUKSEN KEHITTYMINEN	26
7.1 4–5-vuotiaan lapsen mielikuviutus	26
7.2 Mielikuviutus ja erilaiset leikit	26
7.3 Mielikuviutus ja haaveilu	27
7.4 Mielikuviutus yhteydessä luovuuteen	28
8 OPINNÄYTETYÖPROSESSI	29
8.1 Yhteistyökumppanin etsiminen ja yhteistyön alkaminen	29
8.2 Prosessin eteneminen ja toimintatuokioiden ohjelman suunnittelu	30
8.3 Yhteydenpito yhteistyöpäiväkotiiin	32
9 TUTUSTUMISPÄIVÄ	33
10 ENSIMMÄINEN TOIMINTATUOKIO	34
10.1 Lapsilta ja työntekijältä saatu palaute	36
10.2 Omat mietteet	37
11 ENSIMMÄISEN TOIMINTATUOKION ARVIOINTI	38
11.1 Pukeutumisen, tilan koristelun ja esittäytymisen merkitys	38
11.2 Leikkien arviointi	40
11.3 Yhteenvedoa arvioinnista	43
12 TOINEN TOIMINTATUOKIO	45
12.1 Lapsilta ja työntekijältä saatu palaute	47
12.3 Omat mietteet	49
13 TOISEN TOIMINTATUOKION ARVIOINTI	51
13.1 Kädentaitoja ja koordinaatiokyvyn harjoittelua	52
13.2 Yhteenvedoa arvioinnista	53
14 EETTISYYS	54
15 POHDINTA	56
LÄHTEET	59
LIITE 1 Tiedote toimintatuokioista lasten vanhemmille	61
LIITE 2 Tiedote toimintatuokioista päiväkodille	62
LIITE 3 Kuvauslupa lasten vanhemmille	63
LIITE 4 Lapsille jaettava diplomi	64
LIITE 5 Kyselylomake työntekijälle ensimmäisestä päivästä	65

LIITE 6 Sähköinen kyselylomake työntekijälle toisesta päivästä.....	67
LIITE 7 Toimintatuokioiden ohjelmarungot	70

1 JOHDANTO

Laulaminen ja leikkiminen kuuluvat olennaisena osana lapsen arkeen niin päiväkodissa kuin kotonakin. Toiminnan kautta lapsi oppii havainnoimaan, tutkimaan, kokeilemaan, kuuntelemaan, tuntemaan ja kuvittelemaan, miltä mikäkin ilmiö näyttää ja tuntuu. Edellä kuvatut toiminnot kuuluvat olennaisena osana varhaiskasvatukseen sisältyviin luonnontieteelliseen ja esteettiseen orientaatioon. Tästä saimmekin idean opinnäytetyöllemme.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa kaksi eläinaiheista toimintatuokiota Taikurinhatun päiväkodin 4–5-vuotiaille lapsille. Kummankin toimintatuokion päätavoitteena oli luonnontieteellisen ja esteettisen orientaation esiintuominen. Lisäksi tuokioilla oli vielä omat tavoitteensa. Ensimmäisen toimintatuokion tavoite oli lapsen mielikuvituksen kehittäminen erilaisten leikkien avulla sekä lasten eläintuntemuksen lisääminen. Toisen tuokion tavoitteena oli lapsen minäkuvan ja itsetunnon vahvistaminen. Toimintatuokioiden suunnittelulla ja toteuttamisella pyrimme kehittämään myös omaa ammatillista osaamistamme. Lisäksi tavoitteena toimintatuokioilla oli kehittää työyhteisön käytäntöjä tuomalla uusia leikki-ideoita päiväkodin arkeen.

Lapsi oppii leikin avulla uusia taitoja ja puolia itsestään. Kasvuympäristö vaikuttaa vahvasti lapsen minäkuvan kehittymiseen ja itsetuntoon. Lisäksi ympäristöllä on vaikutusta lapsen mielikuvituksen kehittymiseen, joten kasvattajan tulee luoda riittävästi mahdollisuuksia antava kasvuympäristö, joka tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Toimintatuokioidemme tavoitteet pyrkivät juuri näihin seikkoihin.

Aloitamme työmme määrittelemällä työhömmme liittyvät keskeiset käsitteet, minkä jälkeen kerromme opinnäytetyöprosessistamme aikajärjestyksessä. Tämän jälkeen kuvaamme ja arvioimme yksityiskohtaisesti kummankin toimintatuokion sisällön. Lopuksi pohdimme työmme eettisyyttä sekä sitä, miten onnistuimme opinnäytetyössämme ja missä asioissa meillä on kehittymisen varaa.

2 PÄIVÄKOTI JA VARHAISKASVATUS

Eri aikoina kasvatuksen historian kehityssuuntaan vaikuttaneista huomattavista kasvatustilastoista (esim. Platon) monet ovat pitäneet varhaisvuosia ihmiselämän tärkeimpänä kehityskautena. Ryhmäkasvatuksen sosiaalista merkitystä sekä yhteiskunnan tehtävää kasvatustyössä on korostettu, vaikka ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta onkin perheellä. Kotia onkin pidetty lapsen luonnollisimpana kasvupaikkana varhaisvuosina (0–7). (Hänninen & Valli 1986, 11.)

2.1 Suomalaisen varhaiskasvatuksen taustaa

Suomalainen varhaiskasvatus on saanut alkunsa fröbeliläisen perinteen pohjalta vuosina 1880–1970 (Reunamo 2007, 99). Fröbeliläinen lastentarhatyö alkoi Suomessa varsinaisesti vuonna 1888 Hanna Rothmanin perustaessa Pestalozzi-Fröbel-Haus-mallin mukaisen yksityisen kansanlastentarhan Helsinkiin. Vuonna 1890 Rothman perusti toisenkin laitoksen, Sörnäisten kansanlastentarhan, jonka toiminta jatkui vuodesta 1908 Ebeneserkodissa. Vähitellen Hanna Rothmanin aloittama lastentarhatoiminta laajeni koko maahan samalla, kun toimintamuodot vakiintuivat ja monipuolistuivat. (Hänninen ja Valli 1986, 59.)

Pohjaa suomalaiselle varhaiskasvatukselle antaa myös vuonna 1973 voimaan astunut laki lasten päivähoidosta (Reunamo 2007, 99). Lasten päivähoidolla tarkoitetaan lain mukaan lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Lain voimaantullessa päiväkodeiksi katsottiin toiminnassa olevat kunnalliset tai yksityiset lastentarhat ja -seimet, laajennetut lastenseimet ja koululaisten päiväkodit, joissa voi olla sekä koko- että puolipäivätoimintaa. Lain mukaan kunnan on järjestettävä lasten päivähoitoa sinä vuorokaudenaikana, kun sitä tarvitaan ja hoitopaikan on oltava jatkuva sekä lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopiva. Tavoitteena päivähoidolla on päivähoitossa olevien lasten kotien

kasvatustehtävän tukeminen sekä lapsen persoonallisuuden tasapainoisen kehityksen edistäminen yhdessä kotien kanssa. (Laki lasten päivähoidosta 1973.)

Päivähoito ei ole vain yksi työssä käyvien vanhempien käytettävissä oleva sosiaalipalvelu, vaan se on varhaiskasvatusta kaikille lapsille (Alijoki 1998, 27). Näkökulma on sittemmin siirtynyt entistä enemmän lapseen ja lapsen tarpeisiin. Yksinkertaisesti sanottuna varhaiskasvatuksella tarkoitetaan ennen oppivelvollisuuskoulun (peruskoulun) alkua tapahtuvaa lasten kasvatusta. Varhaiskasvatus koskee siis 0–6-vuotiaita lapsia. (Brotherus, Helimäki & Hytönen 1994, 31.)

2.2 Päiväkodin toimintaidea

Päiväkodin toiminta perustuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan (Vasu). Lisäksi jokaisen päiväkodin tehtävänä on tehdä oma varhaiskasvatussuunnitelmansa. Vasu on sisällöllisen kehittämisen ja ohjauksen väline, ja sen tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa. Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämämpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Reunamo 2007, 101.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 8) mukaan kasvatus on sidoksissa kulttuuriin ja yhteiskunnan jatkuvaan muutokseen, jonka tulee osaltaan vaikuttaa varhaiskasvatuksen toteutuksen jatkuvaan arviointiin, tavoitteiden asettamiseen ja toteuttamiseen.

Kasvatuskumppanuus, eli vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteä yhteistyö on tärkeä osa varhaiskasvatusta, jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä olisi lapselle mielekäs kokonaisuus. Yhteiskunnan järjestämä, valvoma ja tukema varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatus on osa suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. (Reunamo 2007, 101.)

Päiväkodin perustoimintaidea ei juuri ole muuttunut ensimmäisen kansanlastentarhan perustamisesta tähän päivään mennessä. Päiväkodeissa on ollut ja on edelleen suuntaa antavat päiväohjelmat, mutta niitä ei tarvitse noudattaa kaavamaisesti, sillä tarkasta suunnitelmasta huolimatta niiden tulee olla joustavia lasten kestokyvyn ja kulloisenkin tilanteen mukaan. Päiväohjelmat sisältävät opettajan suunnittelemaa ja ohjaamaa toimintaa, yhteisesti sovittuja tehtäviä sekä lasten omien suunnitelmien toteuttamista. Ohjelmassa voi olla koko ryhmän yhteistä toimintaa, pienryhmätyöskentelyä sekä yksilötehtäviä. (Hänninen ja Valli 1986, 172–173.)

Päiväkodin henkilöstö koostuu moniammatillisesta kasvattajayhteisöstä, jonka toiminta pohjautuu suomalaisen yhteiskunnan määrittelemissä asiakirjoissa (esimerkiksi Suomen laki) oleviin ja yhteisesti sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin. Päiväkodin työntekijöiden koulutuksen kirjo on laaja. Päiväkotiryhmässä työskentelevillä lastentarhanopettajilla tulee olla joko yliopistotasoinen lastentarhanopettajan koulutus tai ammattikorkeakoulutasoinen sosionomitutkinto, johon sisältyvät lastentarhanopettajan pätevyyteen vaadittavat opinnot. Lastenhoitajanimikkeellä päiväkodissa voi työskennellä toisen asteen koulutuksen saanut lähihoitaja tai lastenhoitaja. Päiväkodin henkilökuntaan voi kuulua myös erityislastentarhanopettaja (ELTO) sekä resurssierityislastentarhanopettaja (RELTO). Kiertävä erityislastentarhanopettaja (KELTO) työskentelee useassa eri päiväkodissa. Näiden lisäksi joissakin päiväkodeissa voi työskennellä myös kuntoutuksen asiantuntijoita, kuten puhe- ja fysioterapeutti. Lisäksi päiväkodeissa voi työskennellä päivähoitajia, päiväkotiapulaisia, laitosapulaisia, keittäjiä, keittiöapulaisia, erilaisia avustajia, siistijöitä ja talonmies. Monesti päiväkodeissa on myös harjoittelijoita ja opiskelijoita. (Reunamo 2007, 102–103.)

2.3 Päiväkodin toimintatuokiot

Toimintatuokiot ovat aina olleet olennainen osa päiväkodin päivittäistä ohjelmaa. Aikaisemmin toimintatuokioihin käytettiin noin 1 ½ tuntia päivittäin, minkä lisäksi järjestettiin vielä ½ tunnin yhteisiä laulu- ja leikkihetkiä salissa. Lasten päivä oli tarkkaan ohjelmoitu. Opettaja aloitti tuokion keskustelulla, jossa kerrattiin, mitä aikaisemman aiheen yhteydessä oli tehty ja koettu. Tämän jälkeen opettaja kertoi uudesta tehtävästä. Toimintatuokio rakentui esimerkiksi jonkin keskusaiheen ympärille. (Hänninen & Valli 1986, 95.) Suurin muutos toimintatuokioiden kulussa on tapahtunut siihen käytetyssä ajassa. Nykyään toimintatuokioihin käytetään huomattavasti vähemmän aikaa kuin varhaiskasvatuksen alkuaikoina. Lyhimmillään toimintatuokio saattaa kestää vain 10–15 minuuttia (esimerkiksi aamu- tai päiväpiiri), mutta korkeintaan 50 minuuttia. Tunnin kestävät toimintatuokiot ovat päiväkodeissa nykyään melko harvinaisia. Edelleen tänä päivänä toimintatuokiolla on jokin aihe tai idea, joka ohjaa tuokion kulkua. Toimintatuokion toiminta voi muodostua esimerkiksi kielellisistä tai motorisista harjoituksista.

Toimintatuokiota voidaan nimittää myös oppituokioksi, jotka ovat varhaiskasvattajan järjestämää toimintaa. Luonteenomaista niille on selkeä päämäärä, rajattu sisältö ja sopiviksi arvioidut menetelmät. Oppituokiot ymmärretään ohjatuksi toiminnaksi, joka käynnistyy varhaiskasvattajan tai lapsen aloitteesta sekä määräytyy materiaalien tai ympäristön mukaan. Jotta lapsen motivaatio- ja viireystila säilyisivät, tuokio tulee suunnitella etukäteen, jolloin toiminnasta seuraavaan päästään siirtymään luontevasti ja joustavasti ilman mietintätauvoja. Lisäksi tärkeää lasten oppimisen ilon (esim. innostumisen ja tarkkaavaisuuden) kannalta on, kuinka hyvin varhaiskasvattaja tuntee lapsen kyvyt ja mahdollisuudet. Kun nämä tunnetaan, oppituokiot voidaan räätälöidä vastaamaan lasten kehitys- ja kasvuhaasteita. (Brotherus ym. 1994, 79–80.)

Toimintatuokio tulee rajata niin ajallisesti kuin sisällöllisestikin selkeäksi kokonaisuudeksi, jossa ei kuitenkaan liiaksi kahlehdita lasten toimia, luovuutta ja oma-aloitteisuutta. Jotta toimintatuokio ei aina ole samanlainen – mikä olisi myös oppimisen kannalta epäedullista – varhaiskasvattajan tulee turvata

tuokion erilaisuus erilaisin ja vaihtelevin keinoin. Toimintatuokioissa on noudatettava sisällön vaativuuden kasvun periaatetta. Tätä toimintaa tulee ohjata paneutumalla kyseessä olevaan opetuskokonaisuuteen. Toimintatuokiot ovat ennen kaikkea oppisisältöjen välittämistä, vaikka varhaiskasvatuksen eri toiminta-alueilla yleensä korostuu lapsen kokonaisuuspersoonallisuuden kehityksen tukeminen. (Brotherus ym. 1994, 80.)

Lapset oppivat jatkuvasti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Lapset käsittelevät ja jäsentävät tietoa olemassa olevien käsite rakenteidensa avulla ja ovat aktiivisia oppijoita toimiessaan vuorovaikutuksessa sekä ympäristön että ihmisten kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26.) Etukäteen suunniteltu ohjattu toiminta on perinteisesti ollut päivähoidon pedagogisen toiminnan keskiössä. Toiminta kytketään lasten kehitystasoa vastaavaan toimintaan riippumatta siitä, miten aikuis- tai lapsilähtöisesti toiminta toteutetaan. Samalla korostetaan yksilöllisten persoonallisuuden piirteiden, vahvuuksien ja rajoitusten arvioinnin merkitystä kehityksen eri osa-alueilla. Kehitysajattelusta lähtevät tavoitteet, toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen määrittelevät merkittävästi ohjattujen tilanteiden sosiaalisen järjestyksen muotoutumisen perustaa. Lapsille tarjoutuu ohjatuissa tilanteissa erityisen hyviä tilaisuuksia tuoda esille yksilöllistä osaamista ja kokemuksia. Ohjatuissa tilanteissa on aina yksi tai useampi ohjaava aikuinen. (Lehtinen 2000, 108–109.)

3 VARHAISKASVATUKSEN SISÄLLÖLLISET ORIENTAATIOT

Varhaiskasvatuksen sisältöjen välistä tasapainoa voidaan tarkastella inhimillisen ymmärryksen, tiedon ja kokemisen perusmuotojen avulla. Perusmuotoja on useita ja ne täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjausten mukaan lapsen varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt rakentuvat kuuden erilaisen orientaation kokonaisuuden varaan. Kyseisiin orientaatioihin kuuluvat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen sekä uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26.) Orientaatiolla tarkoitetaan siis tapaa hahmottaa maailmaa. Toimintatuokiot rakentuvat usein kyseisten orientaatioiden mukaan. Avaamme seuraavaksi luonnontieteellistä sekä esteettistä orientaatiota, jotka tulevat vahvasti esiin järjestämässämme toimintatuokioissa.

3.1 Luonnontieteellinen orientaatio

Luonnontieteellinen orientaatio tarkoittaa syventymistä elollisen luonnon ilmiöihin havainnoimalla, tutkimalla sekä kokeilemalla. Tämän orientaation aiheet moninaisine ilmiöineen, kuten eläimineen, ovat lapsen lähiympäristössä sisällä ja ulkona. Luonnontieteelliseen orientaatioon kuuluu olennaisena osana kokeellisen menetelmän käyttö. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 28.) Luonnontieteelliseen orientaatioon kuuluu esimerkiksi lähiympäristö eri vuodenaikoina, kestävä kehitys sekä luonnontieteelliset käsitteet. Keskeisintä siinä on toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Koska luonnontieteellinen orientaatio on laaja-alainen, emme voineet keskittyä kaikkiin sen tarjoamiin mahdollisuuksiin, vaan valitsimme kohteeksemme luonnontieteelliset käsitteet, eläimet ja eläimiin tutustumisen. Ensimmäisessä järjestämässämme tuokiossa pääsimme näyttelemistehtävän ja eläinten äänten arvausleikin kautta sekä havainnoimaan että kokeilemaan esimerkiksi, miltä eläin näyttää liikkeessaan ja miten eläin ääntelee. Tästä kerromme kuitenkin tarkemmin luvussa 11 (Ensimmäisen toimintatuokion arviointi).

3.2 Esteettinen orientaatio

Esteettinen orientaatio on laaja, ja siihen kuuluu monia osa-alueita. Esteettinen orientaatio avautuu havaitsemisen, kuuntelemisen, tuntemisen ja luomisen, mutta myös kuvittelun ja intuition avulla. Orientaation kohteista ja sen kohteisiin lapsille syntyy kauneuden, harmonian, melodian, rytmin, tyylin, jännityksen ja ilon kautta omakohtaisia aistimuksia, tuntemuksia ja kokemuksia. Näin ollen lapsen arvostukset, asennoituminen ja näkemykset alkavat hahmottua. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 28.) Esteettiseen orientaatioon kuuluu muun muassa satujen kuunteleminen, laululeikit, askartelu sekä liikunta, joiden tavoitteena on kehittää lapsen mielikuvitusta ja luovuutta. Esteettisen orientaation muodot otimme käyttöön kummassakin järjestämässämme toimintatuokiossa. Ensimmäisessä tuokiossa esteettisyys ilmenee muun muassa musiikin kautta, ja toisessa tuokiossa se tulee näkyviin lapsen mielikuvituksen herättelemisellä sekä oman luomisen taidon kautta. Tästäkin aiheesta lisää luvussa 13 (Toisen toimintatuokion arviointi).

4 S2 – SUOMI TOISENA KIELENÄ

Suomessa asuu nykyisin paljon perheitä, joissa toinen vanhemmista on suomalainen ja toinen ulkomaalainen. Tällaisissa perheissä lapset kuulevat syntymästään lähtien kahta tai jopa kolmea eri kieltä. Kummallakin vanhemmalla on oma äidinkieltensä, ja usein heillä voi olla vielä yhteisenä kielenä esimerkiksi englanti. Lapsella on mitä parhaimmat edellytykset kaksikielisyyteen, kun perheen vanhemmilla on eri äidinkieli. (Alijoki 1998, 31,33.)

4.1 Lapsen kielen kehitys

Lapsen äidinkieltensä tai äidinkieliensä omaksuminen tapahtuu suunnilleen ensimmäisen neljän elinvuoden aikana. Kaikki lapset omaksuvat kielensä suunnilleen samalla tavalla, asteittain. Kehitys lähtee liikkeelle äänteistä, ja niistä alkaa vähitellen muodostua sanoja, joita aletaan yhdistää lauseiksi. Lapsi omaksuu kielensä vuorovaikutuksessa jäljittelemällä – lapsi hankkii läheisiltään kielellistä mallia ja yrittää matkia sitä. (Hassinen 2005, 81.) Lapsi tulee tietoiseksi kielestään tai kielistään sen kautta, mitä hänelle puhutaan. Kaksikielinen lapsi esimerkiksi havaitsee yhteen esineeseen tai ilmiöön liittyvän ainakin kaksi eri sanaa. (Hassinen 2005, 82.) Otetaan esimerkki: Perheen äiti on suomenkielinen ja isä ruotsinkielinen. Äiti näyttää lapsen kanssa leikkiessään lapselle palloa, ja sanoo: ”pallo”, kun taas isä vastaavassa tilanteessa sanoo ruotsiksi: ”en boll”. Näin lapsi vähitellen oppii liittämään sanat niitä tarkoittaviin esineisiin. Kielikyky nimittäin mahdollistaa sen, että lapsi yhdistää tietyn merkityksen sitä vastaavaan äänneasuun aivan pienestä lähtien (Hassinen 2005, 82).

Jo ennen syntymäänsä lapsi altistuu kielen rytmiin kuuloaistin kautta. Aluksi lapsi kykenee kuulemaan äidin sydänäänet ja myöhemmin muitakin ääniä. Näin ollen jo sikiölle kannattaa puhua, mutta erityisen tärkeää on puhua

vastasyntyneelle vauvalle, vaikka hän ei vielä ymmärrä sanoja. Jutteleminen vauvalle kasvokkain virittää vauvaa sosiaaliseen vuorovaikutukseen: katsekontakti auttaa seuraamaan toisen tunteita ja ilmeitä sekä reagoimaan niihin. (Hassinen 2005, 84.)

Vastasyntynyt lapsi ääntelee monella tavalla: maiskuttelee, aivastelee, röyhtäisee, ähisee ja itkee. Noin viiden kuukauden ikäisenä lapsi alkaa jokeltaa, eli käyttää erilaisia tavuja, kuten *ba ba*, *va va*. Aluksi vauvat kykenevät erottamaan toisistaan kaikki maailman kielissä esiintyvät noin 150 erilaista äännettä. Monikielisessä ympäristössä varttuvien vauvojen jokeltelu eroaa laajuudeltaan yksikielisistä. (Hassinen 2005, 85.)

Lapsen sanojen omaksumiseen vaikuttavat monet asiat: lapsen henkilökohtaiset ominaisuudet, sosiaalinen ja psykologinen tausta, kuinka paljon lapsen kanssa seurustellaan, puhutaan, leikitään ja millä tavalla lapsesta pidetään huolta. Sekä yksi- että kaksikielisten lasten välillä esiintyy eroavuuksia. Lapsi ymmärtää ensimmäiset sanansa noin 8–10 kuukauden ikäisenä. Ensimmäiset sanansa lapsi tuottaa tavallisesti ensimmäisen elinvuotensa aikana. (Hassinen 2005, 86.)

Sekä kaksikielisen että yksikielisen lapsen varhainen kielenkehitys on sisällöltään ja järjestykseltään samankaltaista. Määrällisesti kaksikieliset lapset kuitenkin omaksuvat puolet enemmän sanoja kuin yksikieliset, sillä kaksikielisen lapsen sanasto koostuu kummankin kielen sanastosta. (Hassinen 2005, 86.)

Suomalaislapset omaksuvat ensimmäiset neljä sanaa noin viidentoista kuukauden ikäisenä. Noin kuukauden sisällä sanojen määrä kasvaa 15:sta 25:een. Viidenkymmenen ensimmäisen sanan omaksumiseen menee keskimäärin puoli vuotta. Sadan sanan rajan lapsi ylittää ollessaan noin kaksivuotias. Kaksivuotiaan sanasto on kuitenkin vielä melko suppea, ja lapsi puhuukin enimmäkseen hänen omaan kokemukseensa juuri sillä hetkellä liittyvistä asioista. (Hassinen 2005, 87.)

Lapsen sanoessa ensimmäisen sanansa sitä voidaan jo pitää yhtenä lausumana. Ohittaessaan 50 ensimmäisen sanansa merkkipaalun, lapset

alkavat yleensä käyttää kaksisanaisia tai pitempiä lausumia. Yksisanaiset lausumat eivät kuitenkaan häviä käytöstä sen jälkeen, kun lapsi tuottaa jo pitempiä lausumia. Ensimmäiset lausumat ovat rakenteeltaan usein perusmuotoisten sanojen yhdistelmiä. Kaksikielisen lapsen lausumissa saattaa esiintyä kummankin kielen sanoja tai muotoja. Lapsen lausumat laajenevat toisen ikävuoden aikana. Lapset alkavat yhdistellä sanoja, kun ensimmäisten sanojen ilmaantumisesta on kulunut noin seitsemän kuukautta. Puolitoistavuotiaat lapset käyttävät jo muutamia pidempiä lausumia. Kaikki lapset eivät laajenna lausumia asteittain yksisanaisista kaksisanaisiksi, siitä kolmisana-lausumiin ja niin edelleen, vaan holistinen kielenomaksuja tavoittelee ensimmäisistä tuotoksista alkaen pidempiä kokonaisuuksia, aikuisen kaltaista intonaatiota matkien. (Hassinen 2005, 101–102.) Intonaatiolla tarkoitetaan puheessa esiintyvää sävelkulkua, äänenkorkeuden vaihtelua puheessa (Finn Lectura 2001 i.a.).

4.2 Kaksikielisyyteen oppiminen

Kaksikielisyyys on monimuotoinen ilmiö ja vaikuttaa lapseen kokonaisvaltaisesti (Hassinen 2005, 38). Perheen sisäiset kielenkäyttötavat vaikuttavat suuresti kaksikielisen lapsen kielelliseen kehitykseen sekä tulevaan kielitaitoon (Hassinen 2005, 41). Myös lapsesta itsestään lähtevät tekijät, muun muassa myötäsytynäinen (kielellinen) lahjakkuus, oppimiskyky ja kognitiiviset taidot sekä halu oppia kyseistä kieltä vaikuttavat kielitaidon kehittymiseen (Takkinen ja Haapanen 1995, 40).

Eila Alijoen mukaan kaksikieliset perheet voidaan jakaa kahteen tyyppiin sen mukaan, noudatetaanko yksi henkilö – yksi kieli -periaatetta, vai puhuvatko molemmat vanhemmat tai toinen vanhemmista lapsen kanssa perheen molempia kieliä. (Alijoki 1998, 32.) Menetelmä, jossa on yksi kieli ja yksi henkilö, tarkoittaa sitä, että tietty henkilö puhuu lapselle johdonmukaisesti omaa kieltään ja lapsi pystyy näin yhdistämään kielen yhteen henkilöön (Hassinen 2005, 41).

Toinen tärkeä seikka on kaksikielisyyden alkamisikä. Lapselle voidaan alkaa opettaa kaksikielisyyttä hänen syntymästään asti tai sitten lapselle aletaan puhua toista kieltä vasta myöhemmin. Paras molempien kielten taito on koettu saavutettavan noudattamalla lapsen syntymästä lähtien yksi henkilö – yksi kieli -periaatetta. Kriittinen vaihe uuden kielen omaksumiseen on 1–2 vuoden ikä. Tässä iässä kieliympäristön vaihtuminen saattaa olla lapsen myöhemmälle kielelliselle kehitykselle haitaksi. (Alijoki 1998, 32.)

Hassisen (2005, 109) mukaan sekä yksi- että monikieliset lapset käyttävät kielen omaksumisessa hyväksi monia helpottavia strategioita. Ensisijaisesti lapset omaksuvat kielen aikuisilta, mutta kokeilevat sitä toisten lasten kanssa. Lapset myös leikkivät kielellä, kokeilevat kielen rajoja ja keksivät uusia sanoja.

Kaksikielinen lapsi ei varhaisvaiheessa pysty erottamaan kieliä toisistaan, vaan tallentaa koko kielellisen tiedon, etenkin sanaston, ja käyttää sitä yhtenä järjestelmänä. Näin ollen lapsen kehitys kulkee asteittain: kielet erottuvat toisistaan hitaasti, ja kielijärjestelmät saattavat vaikuttaa toisiinsa. (Hassinen 2005, 110.)

Useissa tapauksissa kaksikielisen henkilön kielet eivät ole täysin samalla tasolla, vaan hänellä saattaa esiintyä jommankumman kielen parempaa hallitsemista, niin sanottua dominanssia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaksikielistä pidetään epävirallisesti etevämpänä toisessa kielessä. Dominoivaksi kieleksi tulee helposti se kieli, jota lapsi kuulee ja käyttää enemmän. Sosiaalisten tekijöiden vaikutuksesta dominoivaksi tulee useimmiten se ympäristön kieli, jota kaksikielisen lapsen ikätoverit käyttävät. Esimerkiksi Suomessa asuvan virolais-suomalaisen perheen lasten dominoiva kieli olisi suomi, koska he kuulevat suomea jatkuvasti ympäristössään, kuten päiväkodissa. (Hassinen 2005, 18.)

Päivähoidon tavoitteena on lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin vahvistaminen ottamalla huomioon sekä lapsen yksilölliset tarpeet että yhteiskunnan tarpeet. Myös maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutuminen esitetään tärkeänä tehtävänä valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Toimivan kaksikielisyyden mahdollistaminen on yksi kotoutumisprosessin avainasioista. Päivähoidon tehtävänä on lapsen suomen kielen taidon kehittäminen ja siten

toimivan kaksikielisyyden saavuttaminen. (Hassinen 2005, 143.) Päivähoito on aina suotava tuki kielen, kulttuurin ja asenteiden omaksumisen kannalta, vaikka kaksikielisellä lapsella ei varsinaista hoidon tarvetta olisikaan. Päiväkotiryhmän toimintaan osallistuminen tarjoaa kaksikieliselle lapselle kielellisiä haasteita. (Hassinen 2005, 144.)

4.3 Suomen kielen tasoryhmät S2-opetuksessa

Suomen kielen taso ja kielen oppimisen nopeus vaihtelevat suuresti maahanmuuttajalasten välillä. Monet tekijät, muun muassa maassaoloaika, motivaatio uuden kielen oppimiseen, perheen tausta, oman äidinkielen taso, perheen kieli/kielet, kontaktit suomenkielisiin lapsiin ja aikuisiin vaikuttavat suurelta osin lapsen kielitaitoon. (Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma i.a.)

S2-opetuksessa tasoryhmät voidaan jakaa kolmeen tasoon: 1. ei ymmärrä eikä tuota suomen kieltä, 2. ymmärtää ja tuottaa vähän (yksittäisiä sanoja, kahden sanan lauseita) suomen kieltä, 3. ymmärtää ja tuottaa suomen kieltä. (Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma i.a.)

Ensimmäisellä tasolla lapsella, joka ei ymmärrä eikä tuota suomen kieltä, saattaa olla vaikeuksia sopeutua päiväkotiympäristöön. Tällaisessa tilanteessa on tärkeää luoda lapselle perusturvallisuudentunne. Lapselle tulee myös nimetä asioita mahdollisimman paljon. Puhuesssa lapselle huomiota tulee kiinnittää lyhyeen, selkeään puhetyyliin. Lisäksi hyvä apukeino – etenkin alkuvaiheessa – on käyttää konkreettista ohjausta kuten elekieltä, havainnollistamista ja kuvien käyttöä. (Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma i.a.)

Toinen tasoryhmä S2-opetuksessa on siis se, että lapsi ymmärtää ja tuottaa vähän suomen kieltä (yksittäisiä sanoja, kahden sanan lauseita). Lapsen ymmärtäessä suomen kieltä lasta kannustetaan ja tuetaan myös puheen tuottamiseen. Tarkoituksena ei ole pakottaa lasta kielen käyttämiseen, vaan kielen käyttämistä aktivoidaan esimerkiksi pelien ja leikkien avulla. Lasta kannustetaan antamaan yhden sanan mittaisia vastauksia, jotka voivat olla

myös kyllä – ei -vastauksia. Myöhemmässä vaiheessa lapset voivat vastata kysymyksiin valitsemalla yhden sanan kahdesta vaihtoehdosta esimerkiksi ”Onko tämä tyttö vai poika?” ”Poika”. Tässä vaiheessa kielenkehitystä on tärkeää, että lapsen puheesta ei korjata virheitä huomauttamalla, vaan oikean mallin antamisella. (Suomi toisena kielenä - opetussuunnitelma i.a.) Mallia voidaan antaa esimerkiksi lapsen sanoessa: ”Hyppitään” ja siihen itse toteamalla: ”Joo. Hypitään”.

Kolmannessa vaiheessa, jossa lapsi ymmärtää ja tuottaa suomen kieltä, kiinnitetään huomiota yhä enemmän kielen rakenteeseen. Oikean mallin antaminen (mallintaminen) on yhä tärkeää. Pelien ja leikkien avulla yksittäisiä sanoja ja lauseita voidaan toistaa opettajan mallin mukaisesti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää myös mahdolliseen kielen pintasujuvuuteen. (Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma i.a.) Pintasujuvuudella tarkoitetaan kykyä puhua kieltä sujuvasti tavallisista arkiasioista tilanteissa, jotka eivät ole älyllisesti erityisen vaativia (Esittelyssä: Kotiperuskoulu 2010). Tavoitteena on toimiva kaksikielisyys. Tällöin molemmat kielet kehittyvät ja lapsi pystyy kommunikoimaan sujuvasti molemmilla kielillä. (Suomi toisena kielenä - opetussuunnitelma i.a.)

5 MITÄ YMMÄRRETÄÄN MINÄKÄSITYKSELLÄ JA MINÄKUVALLA?

Yleensä minäkäsitystä ja minäkuvaa pidetään toistensa synonyymeinä, vaikka kaikki eivät sitä hyväksykään. Ahon kirjassa minäkäsityksellä eli minäkuvalla tarkoitetaan yksilön kokonaisnäkemyä itsestään. Millaisena yksilö esimerkiksi pitää itseään asenteiltaan, arvoiltaan, ominaisuuksiltaan, ulkonäöltään ja tunteiltaan. Siitä puhutaan eräänlaisena yksilön asennoitumisena itseensä. Tällöin minäkäsitykseen eli minäkuvaan kuuluvat paitsi ihmisen tiedot (kognitiivinen puoli) itsestään, myös hänen affektiivinen ja arvioiva suhtautumisensa itseensä. Esimerkiksi onko hän tyytyväinen näkemäänsä ja arvostaako hän itseään. (Aho 1996, 9.)

5.1 Erilaisia minäkäsityksiä

Ihmisen minäkäsitys on kokonaisuus, josta on erotettavissa useita ulottuvuuksia ja osa-alueita. Yleisminäkäsitys jaetaankin tavallisesti kolmeen ulottuvuuteen: todellinen eli reaalinäkäsitys; ihanneminäkäsitys ja normatiivinen minäkäsitys. Reaalinäkäsitys kuvaa sitä, millaisena yksilö pitää itseään. Hän arvioi itsensä esimerkiksi sosiaaliseksi, älykkääksi ja nopeaksi. Ihanneminäkäsitys puolestaan kuvaa sitä, millainen ihminen haluaisi olla. Se on eräänlainen tavoite. Sitä kuvataan myös sisäiseksi paineeksi muuttua ja kehittyä. Ihanneminäkäsitys on yleensä aina jonkin verran positiivisempi kuin reaalinäkäsitys, jolloin se toimiikin eräänlaisena kannustimena kehittää itseään. Normatiivinen minäkäsitys kuvaa puolestaan sitä, millaisena muut ihmiset yksilöä pitävät, ja mitä he häneltä odottavat. Normatiivinen minäkäsitys on eräänlainen ympäriltä tuleva paine muuttua tiettyyn suuntaan. (Aho 1996, 15.)

Jokainen minäkäsityksen ulottuvuus voidaan jakaa lisäksi vielä neljään eri osa-alueeseen joita ovat: suoritusminäkuva, sosiaalinen minäkuva, emotionaalinen minäkuva sekä fyysinen ja motorinen minäkuva. Lyhyesti avattuna suoritusminäkuva kertoo minkälaisena ihminen pitää itseään kognitiivisissa

suoritustilanteissa (ns. akateeminen minäkuva). Sosiaalinen minäkuva kertoo minkälaisena ihminen pitää itseään ryhmän jäsenenä, kun emotionaalista minäkuvasta puolestaan käy ilmi, minkälaisena ihminen pitää itseään tunteiltaan ja luonteenpiirteiltään. Fyysinen ja motorinen minäkuva on puolestaan minäkäsitys, jossa kyse on siitä, minkälaisena ihminen pitää itseään ulkoisilta ja fyysisiltä ominaisuuksiltaan. (Laine 2005, 23–24.)

5.2 Ihmisen minäkäsityksen kehittyminen

Nykykäsityksen mukaan ihmisen minäkäsitys on lähinnä opittu eli se on pitkäaikaisen oppimisen lopputulos. Ollessaan vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin yksilö luo itse oman maailmansa ja minänsä. Toisilta ihmisiltä saatu palaute vaikuttaa paljon siihen, millainen minäskeema ihmiselle muodostuu. Toisen ihmisen arvostaminen ja huomioon ottaminen erilaisine arvomaailmoineen edistää positiivisen minäkokemuksen ja vahvan itsetunnon kehittymistä. Luja perusta minäkäsityksellä luodaan jo varhaislapsuudessa, kun lapsi kokee olevansa hyväksytty ja rakastettu. Minäkäsityksen kehittymiseen vaikuttavatkin eniten tärkeät toiset ihmiset, kuten vanhemmat ja myöhemmin opettajat ja kaverit. Aho katsoo minäkäsityksen muodostuvan vasta 5-7 vuoden iässä, vaikka itsetietoisuus alkaakin herätä jo 1-2 vuoden iässä. 3–4-vuotiaat pystyvät kuitenkin jo kuvaamaan ja arviomaan itseään psykologisilla ominaisuuksilla, vaikka heidän käsityksensä eivät olekaan vielä jäsentyneitä, pysyviä ja realistisia. (Aho 1996, 26–28.)

Minäkäsityksen kautta yksilö ottaa vastaan ja valikoi informaatiota sekä jäsentää ja tulkitsee kokemuksiaan. Ahon mukaan minäkäsitykseen vaikuttavat niin temperamentti ja sisäinen kehitysmekanismi (pääasiassa perittyjä) kuin kyky ja taito tehdä havaintoja toisten käyttäytymisestä. Myös omat reaktiot, jotka heijastuvat muiden käyttäytymiseen ja toisilta ihmisiltä saatu palaute vaikuttavat minäkäsitykseen. (Aho 1996, 26.)

6 MITÄ TARKOITETAAN ITSETUNNOLLA?

Itsetunto liittyy läheisesti minäkuvaan. Jos minäkäsitys on muotoutunut pääasiallisesti myönteisistä asioista, on itsetuntokin yleensä hyvä. Itsetunto on ihmisen sisään rakennettu tuntemus siitä, että hän on hyvä ja arvokas. Hyvällä itsetunnolla ei kuitenkaan ole välttämättä yhteyttä ulkoiseen menestymiseen, sillä esimerkiksi menestyvällä myyntijohtajalla voi olla myös alhainen itsetunto, kun esimerkiksi "laitapuolenkulkijalla" puolestaan mitä parhain ulkoisista olosuhteista huolimatta. Ihmisen itsetunnon määrä myös vaihtelee elämän eri osa-alueilla. Tehdessään asioita, joissa henkilö kokee olevansa vahvimmillaan, on myös itsetunto korkealla ja päinvastoin. Hyvän itsetunnon avulla voi päästä elämässä pitkälle, mutta heikollakin itsetunnolla voi siis menestyä. Hyvällä itsetunnolla varustettu ihminen on myös tietoinen heikkouksistaan ja kykenee myöntämään ne ilman, että hänen itseluottamuksensa horjuisi. Tällainen ihminen kykenee arvostamaan muita ihmisiä ja muiden onnistumisia. Hän ei koe toisten onnistumisia uhaksi itselleen ja toiminnalleen, toisin kuin huonon itsetunnon omaava ihminen. (Mäkinen i.a.)

Itsetunto on itsenäisyyttä ja pysymistä omien ratkaisujensa takana sekä myös rohkeutta olla juuri sitä, mitä itse haluaa. Itsetunto on tapa, jolla ihminen suhtautuu itseensä ja hyväksyy itsensä. Se on yksilön identiteetin osa-alue, joka kuvaa, missä määrin yksilö arvostaa omaa itseään, sitä tapaa, jolla ihminen suhtautuu itseensä, eli miten positiivisia tai negatiivisia tunteita ja ajatuksia on omasta itsestään toimivana yksilönä. Itsetunto kuvaa sitä arvoa, jonka ihminen antaa itselleen ja käsityksilleen itsestään. Itsetunnon voidaankin katsoa vastaavan itsearvostusta. Terve itsetunto koostuu omanarvontunnosta ja oman kyvykkyyden tunteesta. Omanarvontunnolla puolestaan tarkoitetaan tunnetta, että ansaitsee toisten kunnioituksen ja arvostuksen. Oman kyvykkyyden tunteesta parhaana esimerkkinä on, että ihminen tietää pystyvänsä itse vaikuttamaan elämänsä kulkuun. (Mäkinen i.a.)

Koska itsetunto ei pysy muuttumattomana, sen vankkuus vaihtelee ihmisen elämäntilanteen mukaan ja muotoutuu elämäkokemusten myötä. Erilaisissa

elämäntilanteissa ihmisen itsetuntoon vaikuttavat tekijät painottuvat eri tavalla. Esimerkiksi nuorelle on tyypillistä perustaa itsetuntonsa fyysisiin piirteisiin, aikuisen painottaessa enemmän oman elämänsä hallintaa ja vastuuta. Vahvaksi kehittynyt itsetunto kuitenkin kestää elämäntilanteiden tuomat mahdolliset itsetunnon laskut ja yksilö osaa kääntää heikot hetkensä voimavaroiksi tulevaisuutta varten. Itsetuntoa ei ole koskaan liian myöhäistä ryhtyä kehittämään, sillä aina on mahdollisuus saavuttaa parempi itsetunto. (Mäkinen i.a.)

6.1 Lapsen itsetunnon vahvistaminen

Kodin ohella päiväkodilla on merkittävä vaikutus lapsen itsetuntoon, vaikka lapsen itsetunnon puhutaankin kehittyvän eniten vasta 5-12 vuoden iässä, jolloin lapsi pystyy myös arvioimaan itseään realistisemmin kuin aiemmin. Päiväkotiin mentäessä lapsen elämänpiiri kuitenkin laajenee, vertailukohteet lisääntyvät ja uudessa ympäristössä lapselta odotetaan erilaista käyttäytymistä kuin kotona. Tällöin aikuisen rooli on erittäin tärkeä lapselle itsetunnon rakentamisessa. Kasvattajan persoona on hänen tärkein työvälineensä lasten itsetunnon vahvistamisessa. Aikuisen tulisikin tietää, missä kehitysvaiheessa lapsi on sekä millainen palaute ja vuorovaikutus ovat sopivia juuri kyseiselle lapselle. Lasten saama positiivinen palaute sekä kasvattajan luomat positiiviset odotukset lapsia kohtaan nimittäin antavat pohjaa vahvemmalle itsetunnolle jo päiväkodissa. Itsetunnon vahvistaminen edellyttää myös turvallista ilmapiiriä, jolla tarkoitetaan sitä, että lapsen tulee saada olla oma itsensä ilman pelkoa tulla hylätyksi, nöyryytetyksi tai pilkatuksi. Kasvatustilanteessa aikuinen ei saa esiintyä kaikkietäväenä aikuisena, vaan ennemmin lapsen avustajana, tukijana sekä auttajana. Myös lapsen persoonan erottaminen hänen käyttäytymisestään on tärkeää. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että jos kasvattaja joutuu rankaisemaan lasta, tulee lapselle tehdä ehdottoman selväksi, että rankaiseminen kohdistuu ainoastaan lapsen tiettyyn käyttäytymismalliin eikä hänen persoonaansa. (Aho 1996, 49; Laine 2005, 42.)

Lasten kasvatuksen tulee olla toiminta- ja prosessipainotteista, jotta lapsi löytää tiedon ja toimii aktiivisena oppijana. Onnistumiskokemukset ovat lapsen itsetunnon kehittymiselle avainasemassa. Kasvattajan tulee myös kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten itse reagoi suoritustilanteisiin ja millaisia odotuksia hän asettaa lapsen suorituksille. Kasvattajan oma vahva itsetunto heijastuu myös lapseen. Itsetunnoltaan vahva aikuinen pystyy hyväksymään erilaisuuden ja sietämään epävarmuutta. Myös luovien ja joustavien kasvatusratkaisujen käyttäminen on tällöin luontevampaa, eikä rankaiseviin kasvatusten menetelmiin tarvitse turvautua kaiken aikaa. Itsetunnoltaan vahva aikuinen sietääkin enemmän lasten ongelma- ja konfliktitilanteita sekä jaksaa kuunnella lapsia. (Aho 1996, 49–50.)

Lasten kasvatuksessa tulisi korostaa sitä, että jokaisessa ihmisessä on jotain hyvää. Aikuisen ja lapsen vastakkainasettelu kasvatustilanteissa poistuu, kun lapsi oppii arvioimaan itseään ja suorituksiaan. Kun lapselle tulee tunne, että hän voi hallita omaa toimintaansa eikä hän ole riippuvainen ulkoisesta palautteesta suoritustilanteessa, aikuisen vallankäyttäjäsä poistuu. Tällöin aikuisella ei enää ole oikeutta sanoa, millainen lapsi on tai toimiiko lapsi oikein. Itsearviointin tavoitteena on lapsen minäkäsityksen muuttuminen realistisemmaksi, jolloin lapsi tunnistaa ja hyväksyy heikkoutensa, mutta myös motivoituu ponnistelemaan niiden voimavarojen ja mahdollisuuksien kanssa, jotka hänellä on. (Aho 1996, 50.)

Lapsen itsetunnon kannalta olisi tärkeää antaa lapselle vastuuta, sillä vastuu tehtävistä kasvattaa lasta riippumattomuuteen, mikä puolestaan toimii pohjana vahvalle itsetunnolle. Pienemmillä lapsilla hyvänä toimintatapana on antaa vanhempien lasten toimia heidän apunaan, jolloin pienemmätkin lapset saisivat kokea ”käyttävänsä” valtaa. (Aho 1996, 50–51.)

Ohjaustilanteissa kannattaisi ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet ja huomioida yhteissuunnittelun ja yhteistoiminnallisen oppimisen hyödyt vahvan itsetunnon kehittymiselle. Kasvattajan tulisi tuntee miten lapsi kokee erilaiset ohjaustilanteet, koska lapsen täytyy voida luottaa aikuiseen. Kasvattajan odotukset tulevat olla lapselle riittävän selvät, jolloin luodaan tarvittava turvallisuuden tunne tilannetta kohtaan. Tällöin lapsi pystyy suoritukseen ja

uskaltaa jopa epäonnistua ja kokea sen haasteeksi. Kasvattajan ja lapsen suhde ohjaustilanteissa vaikuttaa siis ratkaisevasti lapsen itsetunnon vahvistamiseen. (Aho 1996, 54.)

6.2 Kielellisen kehittyneisyyden taso yhteydessä itsetuntoon

Lapsen kommunikointitaitojen ja erityisesti kielellisen kehittyneisyyden on todettu olevan vahvasti yhteydessä hyvään itsetuntoon. Puheen avulla ihminen pystyy ilmaisemaan, säätelemään ja kontrolloimaan tunteitaan, mistä seuraa selviytymisen tunteita ja itsetunnon kohoamista. Koska lapsen identiteetin pohjana on puheen ja kielen hallinta, on kielellisten taitojen kohentaminen keino vaikuttaa myös itsetuntoon. Kielellisesti nokkela selviytyy monista ongelmatilanteista muita helpommin sekä on yleensä suosittu toveripiirissä. Näillä asioilla on myös vaikutusta itsetunnon tasoon. Draamapedagogiikka sopii hyvin itsetuntokasvatukseen, koska siinä kommunikaatio ei ole vain verbaalista, vaan käytettävissä ovat myös esimerkiksi aistimukset, fyysinen toiminta ja mielikuvat. (Aho 1996, 54–55.)

7 MIELIKUVITUKSEN KEHITTYMINEN

Tekeminen on lapsen ensimmäinen viestintätapa. Lapsen mielikuvitusleikki toimiikin tekemisen kautta, jolloin lapsi ilmaisee asioita liikkeen ja mielikuvien välityksellä, ei sanojen avulla. Lapsen kasvaessa toiminta kehittyy ja yhä monimutkaisempi elehtiminen muuttuu tarinankerronnaksi. Tämä ruokkii lapsen vilkasta mielikuvitusta. Sanotaankin, että mitä monimuotoisempaa lapsen elehtiminen on, sitä vilkkaampi mielikuvitus hänellä todennäköisesti on. (Einon 2003, 11.)

7.1 4–5-vuotiaan lapsen mielikuvitus

4–5-vuotiaan ikäkautta leimaa erityisesti mielikuvituksen voimistuminen ja sisäisen maailman rikastuminen. 4–5-vuotiaalla lapsella on käytössään paljon tarpeellisia mielikuvituksen rakennusaineita, kuten muistikuvia ja kokemuksia, elämyksiä ja sanavarastoa. Mielikuvituksesta on lapselle kuitenkin sekä hyötyä että haittaa. Raja toden ja mielikuvituksen välillä on nimittäin tässä ikävaiheessa vielä varsin horjuva. Vilkas mielikuvitus voikin aiheuttaa lapselle erilaisia pelkoja, kun ei tiedä, ovatko sen laatimat asiat oikeasti olemassa vai eivät. Mielikuvituksen rikastumisen takia myös lapsen unimaailma avartuu, mikä saattaa johtaa tässä ikävaiheessa tavallisiin nukahtamisvaikeuksiin, yöllisiin heräilyihin sekä yöllisiin siirtymisiin nukkumaan turvalliseen vanhempien sänkyyn. Koska lapsen mielikuvitus on nelivuotiaana vilkkaimmillaan, sanotaan tämän ikävuoden olevan erityisesti erilaisten mielikuvitus- ja roolileikkien kulta-aikaa. (Mielikuvituksen ja luovuuden kehitys i.a.)

7.2 Mielikuvitus ja erilaiset leikit

Neljän vuoden iässä lapsi viihtyy leikin maailmassa jo pitkään ja rakastaa erityisesti erilaisia satuja, tarinoita ja loruja sekä sepittää niitä mielellään myös itse eli fabuloi. Nelivuotias lapsi leikkii mielellään kokemiaan tuttuja ja

vieraampiakin tilanteita. Leikit voivat olla kotileikkejä, eri ammatteihin liittyviä (esim. lääkäri) tai esimerkiksi kuultujen satujen ja tarinoiden hahmoja. Leikeissään lapsi harjoittelee erilaisia käyttäytymismalleja, asenteita ja arjen tilanteita. (Kahri 2003, 19–21.)

Viisivuotiaalle erilaiset mielikuvitus- ja roolileikit ovat edelleen ajankohtaisia, mutta ne ovat saaneet jo hieman enemmän todellisuudenpohjaa. Erona nelivuotiaan leikille on järjestyneisyys ja tarkoituksenmukaisuus. Viisivuotias leikkiikin mielikuvitus- ja roolileikkejä jo hieman tarkemmin, lisäten leikkeihin pieniä ja tarkkoja yksityiskohtia omien kokemustensa pohjalta. Yksi merkittävä eroavaisuus neli- ja viisivuotiaan leikkien välillä on myös sosiaalisuus, sillä nelivuotias leikkii vielä paljon yksin, kun viisivuotias puolestaan haluaa ehdottomasti leikkiä kavereidensa kanssa. (Kahri 2003, 51)

7.3 Mielikuvitus ja haaveilu

Roolileikeissä leikin tärkein väline on lapsen mielikuvitus, jonka avulla lapsi luo itselleen maailman, jossa kaikki on mahdollista. Lapsi kiinnostuu erilaisista leikeistä persoonallisuutensa ja kokemuksiansa mukaan. Mielikuvitusystävä kuuluu myös olennaisena osana 4–5-vuotiaan lapsen kehityskaareen. Se ei kuitenkaan kieli yksinäisyydestä, vaan on osa lapsen kielellistä ja sosiaalista kehitystä. Aikuisilla on taipumus myös pelätä, että lapsista, joilla on mielikuvituskavereita tai jotka harrastavat runsaasti mielikuvitusleikkejä, varttuu valehtelijoita, ihmisiä, jotka eivät pysty tekemään eroa tarun ja toden välillä tai jotka suhtautuvat totuuteen välinpitämättömästi. Kuitenkin ne lapset, jotka tekevät asioita yhdessä kuvitellun ystävän kanssa, ovat todellisuudessa täysin selvillä siitä, ettei mielikuvitusystävää loppujen lopuksi ole olemassa, onnistuivatpa he uskottelemaan vanhemmilleen toisin sitten kuinka vakuuttavasti tahansa. Olennaista on, että kuvitteluleikit, kuten esimerkiksi kuviteltu ystävä tai huikeiden juttujen sepittäminen, ovat kaikkein luovimpia ja älyllisesti eniten virikkeitä antavia leikin muotoja. Mielikuvitusjuttujen kehittäminen, silloin kun se ei ole lapsen ainoa ja alituinen leikin muoto, tarjoaa tarpeellisen takaportin niistä paineista, joita sopeutuminen muiden ihmisten vaatimuksiin

aiheuttaa. Päästäessään mielikuvituksensa ikään kuin valloilleen lapsi oppii ajattelemaan luovasti. Juuri tämän kaltainen varhainen mielikuvitusleikki avaakin suoran yhteyden aikuisiän luovuuteen. (Kahri 2003, 51; Mielikuvituksen ja luovuuden kehitys i.a.)

7.4 Mielikuvitus yhteydessä luovuuteen

Koska mielikuvitus on myös tarpeen myös myöhemmin elämässä, kannattaa sitä arvostaa jo lapsuudessa. Lapsi, joka oppii luomaan mielikuvituksensa avulla, selviää monista tilanteista paremmin. Sen lisäksi, että mielikuvitus avartaa ja rikastuttaa leikkiä, se auttaa myös lasta luomaan uusia käsitteitä, pääsemään eteenpäin ajattelussa ja pelastamaan tilanteen, jos muisti pettää. Liikkuvuus ja eloisa mielikuvitus saakin lapsen rajattomasti nauttimaan dramatisoinnista ja eri tapahtumien seuraamisesta. Dramatisointi näkyy myös maalaamisessa ja muovailemisessa. Lapsi yrittää jo kuvata todellisuutta esimerkiksi esittämällä piirroksissaan ja muovaillessaan asiat sellaisina, kuin hän ne kokee. (Mielikuvituksen ja luovuuden kehitys i.a.)

8 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Opinnäytetyöprosessin alusta alkaen meille oli selvää, että tekisimme opinnäytetyömme kehittämishankkeena, sillä tämä vaihtoehto tuntui kummastakin kaikkein mielekkäimmältä. Kehittämishankkeen myötä meillä on myös mahdollisuus oppia itse työstämme käytännössä. Lisäksi saamme kumpikin lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden, joten se rajasi aiheitamme niin, että sen piti liittyä lapsiin ja varhaiskasvatukseen. Päätimme järjestää päiväkotilapsille eläinaiheisen toimintatuokion. Päiväkoti opinnäytetyömme toteutusympäristönä vaikutti parhaalta vaihtoehdolta, koska tällöin pääsimme itse vaikuttamaan muun muassa ympäristöön (esim. tila, koristelut) ja ryhmän kokoon. Lisäksi meillä kummallakin on jo jonkin verran kokemusta päiväkodissa työskentelystä ja tuokioiden pitämisestä lapsille.

Tavoitteenamme opinnäytetyössämme on luonnontieteellisen ja esteettisen orientaation esiintuominen päiväkodin toimintatuokioissa, joten päädyimme rakentamaan tuokion sopivasti eläinteeman ympärille. Eläinteema toisi myös lisäksiinnostusta tuokiotamme kohtaan. Pohdintojemme jälkeen päädyimme lisäksi rajaamaan toimintatuokion suunnatuksi 4–5-vuotiaille päiväkotilapsille. Koimme, että 3-vuotiaat ovat vielä liian nuoria ja toisaalta 6-vuotiaat jo liian vanhoja, eivätkä he välttämättä enää innostuisi tuokiostamme tarpeeksi.

8.1 Yhteistyökumppanin etsiminen ja yhteistyön alkaminen

Valitsimme yhteistyökumppaniksemme Porissa sijaitsevan päiväkotitai kurinhatun. Päädyimme tähän valintaan siitä syystä, että suoritimme kumpikin kyseisessä päiväkodissa kahdeksan viikon pedagogisen harjoittelun keväällä 2010, joten päiväkodin toimintatavat ja sen henkilökunta olivat meille entuudestaan tuttuja. Myös esimerkiksi tilan koristelu ja toimintatuokion kulun suunnittelu oli helpompaa, kun oli valmiiksi tietoa, millaisista tiloista on kyse ja millaisia mahdollisuuksia esimerkiksi päiväkodin omat tavarat antavat. Näin

ollen Taikurinhatun valinta tuntui siis luontevalta.

Yhteistyökumppanimme päiväkotia Taikurinhattu sijaitsee Porin Sampolassa, jonne on Porin keskustasta matkaa noin neljä kilometriä. Taikurinhattu ja sen ryhmät ovat saaneet nimensä Tove Janssonin satuhahmojen (muumien) mukaan. Päiväkotia Taikurinhatun tilat ovat kodikkaat ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Taikurinhatussa on viisi lapsiryhmää (Tiuhtit, Nipsut, Hosulit, Nytyt ja Tahmatassut), joista kahdessa ryhmässä annetaan esiopetusta (Tiuhtit ja Nipsut, 3–6-vuotiaiden ryhmät). (Päiväkotia Taikurinhattu i.a.)

Ryhmä, johon menimme pitämään toimintatuokioita, valikoitui kriteeriemme mukaan päiväkodin puolelta. Toimintatuokiot oli tarkoitettu 4–5-vuotiaille lapsille, joten ryhmäksi osui 3–5-vuotiaiden lapsiryhmä Hosulit. Lapsia koko Hosulien ryhmässä on yhteensä 21. Olimme suunnitelleet ottavamme tuokioomme mukaan 10–12 lasta ja Hosulien ryhmässä sattui sopivasti olemaan kymmenen 4–5-vuotiasta lasta. Haastetta tuokioihimme toi mukanaan se, että puolet (siis 5) ryhmän lapsista olivat niin kutsuttuja S2-lapsia. Yhteistyötä teimme kyseisen ryhmän toisen lastentarhanopettajan kanssa, jonka kanssa sovimme aikatauluista sekä muista tuokioon liittyvistä järjestelyistä.

8.2 Prosessin eteneminen ja toimintatuokioiden ohjelman suunnittelu

Toimintatuokioidemme sisältöä ja rakennetta aloimme suunnitella kesällä 2011 käyttäen ideoinnin apuna erilaista kirjallisuutta ja Internetistä löytyvää materiaalia. Suunnitteluvaiheessa meidän täytyi pitää mielessä toimintatuokioille asettamamme tavoitteet, joten leikit valittiin toimintatuokioihin tarkasti. Asetimme toimintatuokioille suuntaa antavan aikataulun. Toimintatuokioiden keston tuli olla sopivan mittainen. Tuokio ei saanut olla liian lyhyt, jotta tavoitteemme toteutuisivat eikä myöskään liian pitkä, jotta lapset jaksaisivat keskittyä toimintatuokioihin ja heidän mielenkiintonsa pysyisi yllä. Suunnittelimme varsinaisen ohjelman rungon (liite 7) lisäksi muutaman ylimääräisen leikin siltä varalta, että toimintatuokioidemme arvioitu kesto olisi suunniteltua lyhyempi.

Valitsimme ensimmäiseen tuokioon laululeikkejä siitä syystä, että musiikilla on ollut alusta alkaen merkittävä asema päiväkodeissa. Nykyisen musiikkikasvatuksen tavoitteita päiväkodeissa ovat persoonallisuuden, rytmittämisen, ilmaisukyvyn, keskittymiskyvyn, kuuntelun, äänten erottelukyvyn, laulutaidon ja musiikillisen ilmaisun kehittäminen. Musiikilla on tärkeä osa myös mielikuvituksen ja tunne-elämän rikastuttajana. Musiikkiin liittyvät myös laulu-, liikunta- ja roolileikit, joiden avulla kehitetään liikunnallista ilmaisua, rytmittämistä ja eläytymiskykyä. (Hänninen & Valli 1986, 176–177.) Musiikin kautta myös esteettinen orientaatio näyttäytyy tuokiossamme esimerkiksi lasten henkilökohtaisina melodiana, rytmin ja jännityksen tuntemuksina ja kokemuksina.

Lasten dramatisointikykyä pyritään kehittämään päiväkodeissa esimerkiksi roolileikkeinä. Myös musiikki ja kertomukset herättävät dramatisointihalua. Dramatisoinnin yhteydessä myös kuunnellaan, tunnistetaan ja matkitaan erilaisia ääniä. Tämä on hyvä keino oppia tuntemaan esimerkiksi erilaisten eläinten ääniä. Dramatisoinnin kautta lapsen esiintymistaito kehittyy, itseluottamus vahvistuu sekä mielikuvitus ja kokemuspääri laajenevat. (Hänninen ja Valli 1986, 179.) Koimme tärkeäksi liittää toimintatuokioomme myös tämän osa-alueen, ja se oli samalla myös suuri osa tuokiomme kulkua. Lisäksi dramatisointi kytkeytyi luontevasti tavoitteeseemme tuoda esiin luonnontieteellistä orientaatiota toimintatuokiossamme. Dramatisointia tapahtui eläinkuvakorttileikin, eläinten äänien kuuntelemisen sekä eläinten kuoroleikin avulla.

Toisen toimintatuokion peukaloleikki on puolestaan myös yksi hyvä tapa vahvistaa lapsen itsetuntoa kannustamalla lasta rohkeasti esittämään oman mielipiteensä. Peukaloleikin tavoitteena on saada aremmatkin lapset mukaan toimintaan niin, että lapset kokisivat leikin mukavan haastavana. Askartelutehtävän tavoitteena on vahvistaa lapsen minäkuvaa käymällä läpi erilaisia ominaisuuksia, kykyjä ja taitoja. Myös kädentaidot tulevat esille toisessa toimintatuokiossa.

8.3 Yhteydenpito yhteistyöpäiväkotiin

Otimme päiväkodin johtajaan yhteyttä puhelimitse keväällä 2011 ja esitimme ideamme hänelle. Päiväkodin johtaja lupasi, että saisimme mennä järjestämään tuokiomme Taikurinhattuun. Sovimme, että palaisimme asiaan syksyllä, jolloin sopisimme tarkemmin ryhmästä, jolle tuokion järjestäisimme, sekä tarkemmat aikataulut. Tulimme johtajan kanssa yhdessä siihen tulokseen, ettei meidän tarvinnut käydä etukäteen tutustumassa päiväkodin tiloihin, sillä päiväkotia ja sen tilat olivat meille jo entuudestaan tuttuja.

Otimme päiväkotiin yhteyttä puhelimitse jälleen syksyllä 2011. Tuolloin meille selvisi ryhmä, jolle tuokiotamme menisimme pitämään. Päiväkodin johtaja antoi kyseisen ryhmän yhteystiedot meille ja kertoi henkilön, jonka kanssa tulisimme olemaan yhteydessä. Seuraavaksi soitimmekin yhteyshenkilöllemme ja sovimme päivän, jolloin voisimme mennä keskustelemaan hänen kanssaan opinnäytetyöstämme ja aikatauluasioista.

Seuraavaksi kävimme siis keskustelemassa opinnäytetyöstämme päiväkodilla. Kerroimme, että alkuperäiset suunnitelmamme olivat matkan varrella muuttuneet siten, että järjestäisimmekin kaksi varsinaista toimintatuokiota (jotka kuitenkin olisivat eri päivinä), ja niiden lisäksi kävisimme vielä tutustumiskäynnillä, jolloin saisimme tutustua tuokioihimme osallistuviin lapsiin hieman jo etukäteen. Onneksi tämä ei tuottanut mitään ongelmia, vaan idea otettiin hyvin vastaan. Päiväkodissa käynnin aikana kerroimme hieman tuokioidemme sisällöstä ja niiden tavoitteista. Lisäksi sovimme päivämäärän tutustumiskäynnille. Päädyimme siihen tulokseen, että sopisimme muut päivät vasta tutustumispäivänä, jolloin omat aikataulumme olisivat tarkemmin selvillä.

9 TUTUSTUMISPÄIVÄ

Kävimme maanantaina 10.10.2011 tutustumassa Hosulien ryhmään. Olimme päättäneet tutustua lapsiin päiväkodin arjen kautta ilman suunniteltua ohjelmaa. Menimme päiväkotiin kello yhdeksäksi, jolloin Hosulien ryhmällä alkoi aamupiiri. Osallistuimme aamupiiriin ja istuimme ryhmän sekaan. Lapset olivat kovin kiinnostuneita siitä, keitä olimme ja miksi olimme siellä. Osa lapsista otti heti kontaktia meihin kysymällä, keitä olimme. Muutama lapsi innostui ja rohkaistui jopa kertomaan omia asioitaan meille. Aamupiirissä lapset saivat kertoa oman nimensä ja ikänsä meille. Samoin me kerroimme lapsille itsestämme.

Aamupiirin jälkeen lapset jakaantuivat kukin omiin leikkeihinsä. Leikkien aikana kiertelimme juttelemassa lasten kanssa arkisista asioista. Leikkimisen jälkeen lapset siirtyivät ulkoilemaan. Autoimme henkilökuntaa lasten pukemisessa, jolloin saimme myös otettua luonnollisesti kontaktia lapsiin ja pystyimme juttelemaan heidän kanssaan tullen toisillemme tutuiksi. Tutustumisen aikana opimme ainakin lasten nimet ja heidän ikänsä. Samalla pystyimme kartoittamaan sitä, ketkä lapsista tulisivat osallistumaan tuokioihimme.

Lasten siirryttyä ulos sovimme työntekijän kanssa päivät, jolloin toimintatuokiot järjestettäisiin. Päätimme tulla mahdollisimman pian järjestämään ensimmäisen tuokion, jotta lapset vielä muistaisivat, keitä olemme. Ensimmäinen toimintatuokiopäivä sovittiin kolmen viikon päähän, mutta sairastapaus kuitenkin siirsi tuokion pitämistä viikolla. Tämä tarkoitti siis myös toisen tuokion siirtämistä viikolla eteenpäin aiemmin suunnitellusta.

10 ENSIMMÄINEN TOIMINTATUOKIO

Järjestimme ensimmäisen toimintatuokiomme 9.11.2011. Menimme päiväkotiin aamulla jo kello kahdeksan valmistelemaan ensimmäistä eläinaiheista toimintatuokiotamme. Tarkoituksena oli koristella tila ja tarkistaa laitteiden toimivuus. Reilu valmisteluaika osoittautuikin onnistuneeksi valinnaksi, koska yksi cd-levymme ei toiminut päiväkodin laitteissa. Onneksi olimme kuitenkin varautuneet tähän ja ottaneet oman tietokoneen mukaan. Tilan koristelussa hyödynsimme päiväkodilta löytyviä eläinleluja kuten esimerkiksi käsinukkeja, joita asettelimme tilaan mahdollisuuksien mukaan.



KUVA 1 Tilan koristelu

Lapsia oli paikalla tuokiossa yhdeksän kymmenestä. Tuokio aloitettiin kertaamalla toistemme nimet, ja lisäksi lapset kertoivat lempieläimensä. Alkuperäisessä suunnitelmassa ajatuksena oli keskustella lapsilla mukana olevista teemaan sopivista leluista tai asuista, mutta koska toiveemme oli ilmeisesti mennyt infolapussa vanhemmilta ohi tai päivän muuttaminen oli sotkenut ajatukset, jouduimme hieman soveltamaan. Tutustumiskeskustelun jälkeen lauloimme ja leikimme yhdessä Elefanttimarssin. Laululeikki oli vain osalle tuttu ja vaatikin pientä ohjausta. Tässäkin tapauksessa alkuperäinen

suunnitelma oli laulaa Manne-mato, mutta ennen tuokion alkua kävi ilmi, että kyseistä laulua on lasten kanssa laulettu vain muutaman kerran. Olimme jo kuitenkin tutustumispäivän yhteydessä pyytäneet listaa eläinaiheisista lauluista, joita lapset ovat päiväkodissa laulaneet, ja jotka ovat lapsille tuttuja. Lähes kaikki listassa olleet laulut olivat meille tuntemattomia. Tuokion alkuperäiseen suunnitelmaan valitsemamme laulut olivat meille edes jotenkin tuttuja, mutta päädyimme kuitenkin vielä vaihtamaan Manne-mato laulun Elefanttimarssiin juuri ennen tuokion alkua. Tähän syynä oli se, että tarkoituksena ei ollut, että me yksinään laulamme ja lapset kuuntelevat. Syy miksi halusimme alun perinkin valita lapsille tuttuja lauluja, oli se, että leikit tulisivat olemaan vieraampia ja tuttujen laulujen avulla lasten mielenkiinto ja keskittyminen pitkään tuokioon olisi helpompaa ja mielekkäämpää, etenkin kun puolet ryhmäläisistä on S2-lapsia, jolloin kielellisen ymmärryksen taso ei ole kaikilla sama.

Elefanttimarssin jälkeen vuorossa oli eläinkuvakortti-leikki, joka ei toiminut suunnitellulla tavalla. Lapset olivat kyllä innokkaasti tulossa esittämään, mutta ehkä jonkinlainen uskalluksen puute kuitenkin iski lopulta. Lapset eivät myöskään täysin ymmärtäneet leikin sääntöjä yrityksestä huolimatta. Lapset siis sanoivat eläimen ääneen, vaikka yritimme ohjeistaa niin, että kortissa olevaa eläintä ei muille paljastettaisi. Koska eläinkuvakortti-leikki oli lapsille liian vaikea, oli tämän leikin jälkeen havaittavissa jo pientä levottomuutta. Seuraavana vuorossa oli eläinten äänien arvausleikki, joka onnistui jo paremmin, ja oli mielekkäämpi kuin eläinkuvakortti-leikki. Loppua kohden lasten keskittyminen alkoi olla kuitenkin jo vaikeampaa, mutta tuttu laululeikki, Mull` on hyvä hevonen, sai lapset uudelleen mukaan toimintaan. Koska eläinkuvakortti-leikki ei onnistunut aivan suunnitellusti, tuokion kesto väheni odotetusta. Päädyimmekin leikkimään vielä eläinten kuoroa, joka myös osoittautuu lapsille odotettua haastavammaksi leikiksi. Eläinten äänien harjoittelu tuntuikin lapsista hankalalta, mutta koska tarkoituksena oli kuitenkin opetella uusia asioita, emme koe tämän olleen niinkään negatiivinen asia. Huomasimme myös leikin tiimellyksessä, että joitakin eläimiä on hyvin vaikea matkia (esim. sammakko ja leijona).

10.1 Lapsilta ja työntekijältä saatu palaute

Lapset kommentoivat tuokiosta, että heillä oli kivaa ja tuttu hevosleikki oli mielekkäin. Lapsista vaikeinta oli odotetusti tietenkin näytellä (eläinkuvakortti-leikki) ja äännellä (eläinten kuoro). Tilan koristelu oli lapsista hieno ja erilainen. Saimme toimintatuokiossa läsnä olleelta työntekijältä suullista palautetta keskustelun kautta tuokion päätyttyä. Työntekijän mielestä tilan koristeluista olisi voinut keskustella lasten kanssa (käydä läpi siellä olevia eläimiä) ja lisäksi S2-lapset olisi tarvinnut ottaa enemmän huomioon. Tuokiossa olisi ollut myös tärkeää kiinnittää erityistä huomiota sanavalintoihin (mitä eläin sanoo). Toiveena myös oli, että tuokion ohjelma olisi tullut hieman aiemmin sähköpostissa. Eläinten äänien arvuuttelu oli kuitenkin hieno idea, jota tullaan jatkamaan ryhmässä. Pääasiassa tuokio sujui työntekijän mielestä hyvin.

Jätimme työntekijälle täytettäväksi myös kirjallisen kyselylomakkeen (liite 5), jossa oli kuusi vaihtoehtokysymystä, joissa käytimme Likertin asteikkoa. Likertin asteikolla tarkoitetaan vastausperiaatetta, jossa esitettyyn väitteeseen vastataan oman mielipiteen mukaisesti. Asteikko on vähintään 3-, mutta enintään 7-portainen. (KvantiMOTV i.a.) Esimerkki: 1. Täysin eri mieltä. 2. Jokseenkin eri mieltä. 3. Ei samaa eikä eri mieltä. 4. Jokseenkin samaa mieltä. 5. Täysin samaa mieltä. Työntekijä oli täysin samaa mieltä väitteen ”Ajankäyttö oli mielestäni hallittua” kanssa. Muissa väittämistä, kuten esimerkiksi tilan hallitusta käytöstä, toimintatuokion monipuolisuudesta ja toimivuudesta kokonaisuutena sekä lapsen iän ja kehitystason huomioonottamisessa, työntekijä oli jokseenkin samaa mieltä. Avoimia kysymyksiä oli puolestaan yhteensä kolme. Näihin kysymyksiin työntekijä sai kirjoittaa mietteitään tuokiosta kokonaisuudessaan: missä onnistuimme erityisen hyvin, mitä olisimme voineet tehdä toisin sekä olisiko jotakin tarvittu lisää. Työntekijä kirjoitti meidän onnistuneen erityisen hyvin tilan koristelussa. Myös tuokion monipuolinen sisältö sai kiitosta. Kysymykseen siitä, että mitä puolestaan olisimme voineet tehdä toisin, saimme vastauksen, että tuokiota olisi voinut helpottaa hieman (S2-lapset) ja lisäksi tuokiossa kivasti esillä olleita eläimiä olisi voitu katsella lähemminkin. Kysymykseen siitä olisiko jotain tarvittu lisää, työntekijällä ei ollut mitään toiveita. Kokonaisuudessaan kirjallinen palaute siis vastasi hyvin suullista palautetta, vaikka odotimme Likertin asteikon

arvioinnin olevan hieman heikompi.

10.2 Omat mietteet

Päällimmäinen tunnelma itsellä tuokion jälkeen oli pettymys. Omien odotuksien täyttymättömyys ja se, että lapsilla ei ollut toivomuksesta huolimatta teeman mukaista asua tai lelua mukana, harmitti. Olimme kuitenkin itse pukeutuneet teeman mukaisesti. Tuokiosta jäi itselle pääasiassa sellainen olo, että seuraavaksi kerraksi on paljon kehitettävää. Ryhmä on haastava, koska kaikkiin lapsiin ei saa kontaktia. Kaikki lapset eivät myöskään välttämättä ymmärrä kaikkea. Välillä meistä kuitenkin myös tuntui siltä, että nämä lapset ymmärsivät enemmän kuin meidän annettiin ymmärtää. Tuokio kesti vain reilu puoli tuntia, mutta toisaalta tämä ryhmä ei välttämättä olisi jaksanut keskittyä kauempaa. Työntekijä puuttuikin lasten levottomuuteen, mikä ehkä hieman häiritsi ja toisaalta myös lannisti meitä, koska olisimme itse halunneet puuttua asiaan omalla tavallamme. Olemme kumpikin olleet paljon päiväkodissa ja toimintatuokioita on tullut pidettyä monenlaisia. Seuraavalla kerralla pitää vielä enemmän kannustaa lapsia ja yrittää saada heidät vieläkin enemmän ja innokkaammin mukaan yhteiseen toimintaan. Kyseiselle ryhmälle tulee seuraavalla kerralla pyrkiä luomaan tarpeeksi turvallinen ja avoin ilmapiiri, jossa arimmatkin lapset uskaltavat enemmän osallistua.

11 ENSIMMÄISEN TOIMINTATUOKION ARVIOINTI

Varhaiskasvatuksen sisäisen kehittämisen kannalta olennaista on pienten lasten opettajien itsensä tekemä arviointi. Arvioitaviin osa-alueisiin kuuluu oman toiminnan (suunnittelu, opetustilanne), toimintaympäristön, tuloksien (lasten oppiminen) sekä arvioinnin arvioiminen. (Brotherus ym. 1994, 124–125.) Arvioimmekin omassa arvioinnissamme juuri näitä osa-alueita.

Päätavoitteemme oli luonnontieteellisen ja esteettisen orientaation esiintuominen toimintatuokioissa. Lisäksi ensimmäisen tuokiomme tavoitteena oli lapsen mielikuvituksen kehittäminen erilaisten leikkien avulla sekä lasten eläintuntemuksen lisääminen. Eläintuntemuksen lisäämisessä varmasti onnistuttiin jollakin tasolla, mutta mielikuvituksen kehittäminen ei onnistunut toivotulla tavalla, koska lapset kokivat eläinkuvakortti-leikin liian haastavaksi. Tuokio oli ehdottomasti meille itsellemme suuri oppimiskokemus ja se loikin jopa hieman paineita seuraavalle toimintatuokiolle. Ryhmän haastavuuden vuoksi jouduimme miettimään toisen toimintatuokion suunnitelman uudelleen, ja lisäksi meidän täytyi suunnitella seuraavan tuokion toiminta hyvin tarkkaan.

Valitsimme tuokiomme jokaisen ohjelmanumeron asettamiemme tavoitteiden mukaan, ja jokaisella osiolla oli oma merkityksensä. Toiminnassa tuli esiin niin luonnontieteellinen ja esteettinen orientaatio kuin lapsen mielikuvituksen kehittäminen sekä lasten eläintuntemuksen lisääminenkin. Valitsimme tuokioon monenlaista toimintaa, jotta se olisi monipuolinen ja lasten mielenkiinto pysyisi yllä.

11.1 Pukeutumisen, tilan koristelun ja esittäytymisen merkitys

Luonnontieteellisen orientaation halusimme nostaa esiin pukeutumalla tuokioon teeman mukaisesti eläimiksi – kissaksi ja hiireksi. Tarkoituksemme tällä oli innostaa lapsia paremmin mukaan toimintaan. Myös lasten oli tarkoitus pukeutua halutessaan teeman mukaisesti tai vaihtoehtoisesti tuoda mukanaan

jokin eläinpehmolelu, joista sitten olisimme keskustelleet. Yhdelläkään lapsella ei kuitenkaan ollut mitään mukanaan, ja se hieman harmittikin meitä. Asiaan saattoi kuitenkin vaikuttaa se, että jouduimme siirtämään tuokiota sairastumisen vuoksi viikolla eteenpäin, ja näin ollen vanhemmat eivät varmaankaan osanneet ottaa tätä huomioon. Toisaalta oli ehkä myös hyvä asia, ettei lapsilla ollut pehmoleluja mukanaan, sillä siitä olisi saattanut seurata lisää levottomuutta ja pehmolelujen turhaa hypistelemistä. Pukeutumisella tai pehmolelun tuomisella lapset olisivat päässeet havainnoimaan ja kokeilemaan itse, miltä esimerkiksi koirana oleminen tuntuu tai miltä haisunäätä näyttää (luonnontieteellinen orientaatio).

Tilaa meillä oli käytössä reilusti, sillä päiväkodin liikuntasali on melko iso. Päädyimme kuitenkin rajaamaan toimintatuokioon tarvitsemamme tilan asettamalla kolme penkkiä kaaren muotoon siten, että penkit toimivat ikään kuin takarajana ja salin seinä eturajana (Kuva 1). Itse olimme siis seinän edessä ja lapset istuivat penkeillä. Tilan rajaamiseen päädyimme yksinkertaisesti siitä syystä, että ohjaustilanne pysyy hallinnassamme, eikä tilanne riistäydy käsistä. Onnistuimme tilan rajaamisessa mielestämme hyvin. Suurempi tila olisi ollut tarpeeton, sillä tilaa oli riittävästi leikkiä myös hieman enemmän tilaa vaativia laululeikkejä. Myös tilan koristelemisella oli tarkoitus saattaa lapset mukaan tunnelmaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 17) mukaan oppimiseen innostava monipuolinen ja joustava ympäristö herättää lapsissa mielenkiintoa, kokeilunhalua ja uteliaisuutta ja kannustaa lasta toimimaan ja ilmaisemaan itseään. Lisäksi luonnontieteellinen ja esteettinen orientaatio näkyivät tilan koristelussa. Lapset pääsivät jonkin verran tarkastelemaan esillä olleita eläimiä (luonnontieteellinen orientaatio), vaikka aikaa tähän ei erikseen annettu, mutta toivottavasti koristelut herättivät lapsissa erilaisia tunteita (esteettinen orientaatio). Voi olla, että tilan koristelu erilaisilla eläinhahmoilla ei ollut lapsista tarpeeksi innostavaa ja kiinnostavaa, jotta se olisi rohkaissut heitä esittämään eläimiä. Merkittävin syy, miksi eläinkorttitehtävä ei oikein sujunut, on luullaksemme se, että lapset olivat vain niin ujoja, ja jännittävä uusi tilanne koitui liian haasteelliseksi. Yksi syy saattaa olla lisäksi se, että lapset eivät aivan ymmärtäneet heille annettua tehtävää, vaikka yritimme opastaa heitä mahdollisimman selkeästi.

Esittäytymisellä on myös oma merkityksensä. Esittäytyminen hälventää pelkoja ja epäluuloja ja antaa osallistujille tunteen, että ohjaaja tietää mitä tekee. Myös ryhmän jäsenten esittäytyminen on tärkeää. Tällöin kaikki tulevat nähdyiksi ja kuulluiksi. (Leskinen 2010.) Järjestämässämme tuokiossa me esittäydyimme ensin ja kerroimme, mitä tuokiossa on luvassa. Tämän jälkeen annoimme lapsille vuoron kertoa, keitä he olivat ja mistä eläimestä he pitävät eniten, jotta myös lapset saivat heti äänensä kuuluviin ja tunsivat itsensä merkityksellisiksi.

11.2 Leikkien arviointi

Laululeikeiksi halusimme valita sellaiset eläinaiheiset laulut, jotka ovat lapsille jo entuudestaan tuttuja päiväkodista. Tällä halusimme varmistaa sen, että lapset myös laulaisivat mukana. Kuten jo edellä totesimme, jouduimme vaihtamaan toisen laulun aivan viime hetkellä. Tästä ei kuitenkaan ollut haittaa, ja laululeikeissä tärkeimmäksi asiaksi osoittautuikin leikkiminen laulun sanojen mukaisesti. Erityisesti *Mull' on hyvä hevonen* -laulu, oli osuva valinta, ja lapset olivat varsin innoissaan tutusta leikistä (kuva 2).



KUVA 2 Lapsi leikkimässä *Mull' on hyvä hevonen* laululeikkiä

Koska lasten dramatisointikykyä pyritään kehittämään päiväkodeissa, koimmekin tärkeäksi liittää toimintatuokioomme dramatisointia ja sen tavoitteisiin pyrkiviä leikkejä. Dramatisointia tapahtui siis eläinkuvakorttileikin, eläinten äänien kuuntelemisen sekä eläinten kuoroleikin avulla. Eläinkuvakorttileikissä lapset siis saivat esittää kuvassa näkyvää eläintä muille. Muiden tehtävänä oli arvata, mikä eläin oli kyseessä. Tämä leikki osoittautui kuitenkin yllättävän hankalaksi. Lapset eivät täysin ymmärtäneet leikin sääntöjä yrityksestä huolimatta. Moni lapsista katsoi kuvaa ja sanoi eläimen nimen ääneen, vaikka yritimme ohjeistaa, ettei kuvan eläintä paljastettaisi muille. Myöskään eläinten näytteleminen ei oikein sujunut ja lapset tarvitsivatkin paljon apua ja ohjausta tässä asiassa. Yritimme kumpikin kannustaa lapsia esittämään eläintä ja annoimme vinkkejä sekä esitimme apukysymyksiä kyseisestä eläimestä esimerkiksi: ”Miten tuo eläin liikkuu” tai ”Millaista ääntä tuo eläin pitää”. Jouduimme jopa itse näyttämään mallia, minkä jälkeen esittämisyöroissa ollut lapsi varovasti alkoi matkia meitä. Mielestämme valitsemamme eläimet olivat helppoja, ja yritimmekin valita esitettäväksi tuttuja eläimiä juuri siitä syystä, että lasten olisi mahdollisimman helppo esittää niitä. Johtopäätöksenä on se, että lapset olivat hyvin arkoja esiintymään muiden edessä. Lisäksi meidän olisi täytynyt kiinnittää enemmän huomiota sanavalintoihimme esimerkiksi kysymyksiä esittäessämme. Lapset eivät välttämättä ymmärtäneet kysymystä ”Millaista ääntä tuo eläin pitää?”, joten meidän olisi tarvinnut kysyä ”Mitä tuo eläin sanoo?”. Sanavalintoihin olisi tarvinnut kiinnittää huomiota erityisesti siitä syystä, että suuri osa lapsista oli S2-lapsia. Tästä asiasta saimme palautetta myös meitä seuranneelta työntekijältä.

Eläinkuvakorttileikin ideana oli kehittää lapsen mielikuvitusta. Tavoitteeseen ei tällä kerralla aivan päästy lasten arkuuden vuoksi. Toisaalta saattoivathan lapset mielessään miettiä, miten eläintä esittäisivät, mutta ulosanti ei vain onnistunut. Meitä seurannut työntekijä kuitenkin kertoi meille, että tämäntyyppistä harjoitusta tullaan jatkossa varmasti käyttämään, sillä lapset selvästikin tarvitsevat harjoitusta muiden edessä esiintymisessä.

Eläinten äänten arvausleikki sujui melko hyvin. Lapset jaksoivat keskittyä ja kuunnella ääniä hyvin. Leikin sujumiseen vaikutti osaltaan se, että äänet olivat melko tuttuja, mutta myös se, että äänet olivat varsin selviä. Ääniä meillä oli

yhteensä 13 kappaletta, mutta emme soittaneet ja arvuutelleet niistä kuin seitsemän, sillä tämä osuus olisi muuten kestänyt liian kauan eivätkä lapset olisi enää jaksaneet keskittyä kuuntelemiseen niin hyvin.

Eläinten äänten arvausleikin tavoitteena oli lapsen eläintuntemuksen lisääminen. Uskomme, että saavutimme tämän tavoitteen melko hyvin. Osa äänistä oli joillekin lapsille entuudestaan tuntemattomia, mutta myös yleisesti ottaen eläinten äänten kuunteleminen oli varmasti monelle aivan uusi asia. Lastentarhanopettaja kiittelikin meitä onnistuneesta ja uudesta leikkivalinnasta. Myös eläinten äänten kuuntelemista tullaan kyseisessä ryhmässä varmasti jatkamaan.

Viimeinen leikki ”eläinten kuoro” osoittautui jälleen melko haastavaksi. Haastavimmaksi osuudeksi osoittautui ehkä se, että kukin lapsi vuorollaan sai itse keksiä eläimen, jonka ääntä alkoi pitää ja jota muut alkoivat matkia. Muutama lapsi mietti eläintä hetken, mutta sanoi lopulta, ettei keksi mitään, joten siirryimme sitten seuraavan lapsen kohdalle.

Eläinten kuoro -leikin tavoitteena oli sekä lapsen mielikuvituksen kehittäminen että eläintuntemuksen lisääminen. Tavoitteet eivät kuitenkaan toteutuneet toivotulla tavalla. Lasten mielikuvitus ei juuri kehittynyt kyseisessä leikissä, sillä lapset matkivat jo edellä opittuja eläimiä tai eivät keksineet lainkaan, minkä eläimen ääntä alkaisivat matkia. Toisaalta piirissä tuli kerrattua jo joidenkin edellisissä leikeissä opittujen eläinten ääniä, joten toivottavasti lapsille jäivät ainakin kyseisten eläinten ääntelytavat mieleen.

Arviointitaito kuuluu pienten lasten opettajan osaamisalueisiin. Lapsi luo vähitellen uusia asenne-, tieto- ja taitorakenteita. Se, millaisia kokemuksia lapsi uusiin yhteyksiin liittää ja millaisia uusia rakenteita hän pystyy luomaan, riippuu hänen aikaisemmista asenteistaan, taidoistaan ja tiedoistaan. Varhaiskasvattajan onkin osattava arvioida lapsen oppimista opetushetkellä. Varhaiskasvattaja kykenee suunnittelemaan oppimistapahtuman, joka vastaa lapsen tarpeita vasta, kun hän osaa arvioida, mitä lapsi on jo oppinut ja millaisia edellytyksiä hänellä on oppia lisää. (Brotherus ym. 1994, 109.) Näin ollen olikin haasteellista suunnitella toimintatuokion ohjelmaa, kun aikaisempaa tietoa

lapsista ei ollut, mutta toisaalta näin se on aina uuteen ja vieraaseen ryhmään mentäessä.

11.3 Yhteenvetoa arvioinnista

Yhteenvetona ensimmäisestä toimintatuokiosta voimme päällimmäisenä todeta, että koimme lapsiryhmän melko haastavaksi. Lasten arkuus sekä se, että suuri osa lapsista puhui suomea toisena äidinkielenään, olivat suurimmat haasteet. Oma toimintaamme voimme jatkossa kehittää antamalla vielä selkeämpiä ohjeita ja kiinnittämällä huomiota sanavalintoihimme.

Päätavoitteemme toteutui tuokiossa erinomaisesti. Luonnontieteellinen ja esteettinen orientaatio olivat mukana jokaisessa toimintaosiossa, joten tältä kantilta katsottuna onnistuimme leikkivalinnoissa hyvin.

Leikkivalinnoissa ei sinänsä ole kehitettävää, sillä leikit olivat mielestämme melko yksinkertaisia ja olimme suunnitelleet tuokion hyvin. Leikit eivät vain sopineet kyseiselle ryhmälle kovin hyvin, joten jatkossa ryhmän kokoonpano täytyykin ottaa paremmin huomioon. Toisaalta tässäkin asiassa koimme pienen takaiskun. Olimme jo ehtineet miettiä tuokion ohjelmaa ennen ensimmäistä käyntiämme päiväkodissa, jolloin meille vasta selvisi, että puolet ryhmän lapsista tulee olemaan S2-lapsia. Tässä vaiheessa aikataulut eivät enää antaneet periksi esimerkiksi tutustua kirjallisuuteen suomea toisena kielenään puhuvista lapsista, mikä ehkä olisi auttanut meitä ohjelman suunnittelussa ja sen räätälöimisessä juuri kyseiselle ryhmälle. Meitä jäikin hieman harmittamaan, ettemme ehtineet perehtyä kyseiseen kirjallisuuteen ennen ensimmäistä toimintatuokiotaamme. Olisimme myös voineet tutustua lapsiin etukäteen paremmin, sillä tällöin olisimme pystyneet miettimään ohjelmaa kyseiselle ryhmälle sopivammaksi. Ryhmän monimuotoisuudesta saimme kuitenkin näin jälkikäteen mukavan lisän teoriaosuuteemme.

Kehitettävää meillä on myös palautteen kysymisessä. Tuokion lopuksi kysyimme lapsilta muutamia kysymyksiä, joihin saimme melko lyhyitä vastauksia. Olisimme voineet kysyä lapsilta, oppivatko he mielestään jotakin

uutta. Tuokion jälkeen olisi voinut järjestää enemmän aikaa palautteen keräämiseen lapsilta, jotta olisimme saaneet kattavamman kuvan tuokion onnistumisesta myös lasten oppimisen kannalta. Kysymykset olisi pitänyt muotoilla siten, että lapset olisivat voineet vastata kysymyksiin *kyllä* tai *ei*, sillä monen ryhmäläisen vuorovaikutustaidot olivat hieman heikot.

Vaikka ensimmäinen toimintatuokiomme ei sujunutkaan aivan toivotulla tavalla, opimme siitä paljon. Voimme jatkossa käyttää oppimaamme hyödyksemme. Vaikka jouduimmekin muuttamaan suunnitelmaamme ennen tuokion alkua, ei tämä silti tarkoita sitä, että uusi suunnitelma olisi ollut yhtään sen huonompi kuin alkuperäinenkään. Tässä tapauksessa kävikin oikeastaan niin, että uusi suunnitelma osoittautui lopulta paremmaksi vaihtoehdoksi. Täytyy myös muistaa se, että päiväkotiarkea on yleisestikin jatkuvasti muuttuvaa eikä kaikki mene aina suunnitelman mukaan, joten on hyvä osata sopeutua muuttuviin tilanteisiin.

12 TOINEN TOIMINTATUOKIO

Pidimme toisen toimintatuokiomme tiistaina 15.11.2011. Menimme päiväkotiin jälleen hyvissä ajoin, jotta saimme tehtyä alkujärjestelyt valmiiksi rauhassa. Laitoimme kaiken tarvittavan (värikynät, sakset, liimapuikot sekä askartelualustat) esille aamupiirin aikana. Tarvikkeet saimme lainaan päiväkodista. Kun aamupiiri oli ohitse, tuokioomme osallistuneet lapset siirtyivät pöytien ääreen heille varatuille paikoille.

Toisen toimintatuokiomme tavoitteena oli luonnontieteellisen ja esteettisen orientaation esiintuomisen lisäksi lapsen minäkuvan ja itsetunnon vahvistaminen. Toiseen toimintatuokioomme osallistui yhteensä yhdeksän lasta kymmenestä, joiden piti alkuperäisen suunnitelman mukaan olla paikalla. Aloitimme tuokion kertaamalla toistemme nimet ja muistelemalla edellistä kertaa: Kyselimme lapsilta, muistivatko he, mitä edellisellä kerralla olimme tehneet ja millaisia tunteita heille siitä oli jäänyt. Lapset muistivat yllättävän hyvin, mitä ensimmäisellä kerralla oli tehty. Tästä saattoi päätellä, että lapset olivat pitäneet tuokiostamme. Muistelun jälkeen vuorossa oli niin sanottu peukaloleikki. Leikissä kerroimme lapsille erilaisia väittämiä eläimistä (esimerkiksi kissat näkevät hyvin hämärässä). Jos väittämä oli lapsista totta tai oikein, he nostivat peukalon ylös, jos taas väittämä oli väärin tai kuulosti ”hassulta jutulta”, he osoittivat peukaloon alaspäin. Osa lapsista täytyi hieman kannustaa osoittamaan mielipiteensä, mutta muuten lapset vaikuttivat innokkailta ja pohdiskelivat ääneen, onko asia totta vai tarua.

Peukaloleikin jälkeen aloitimme askartelut. Olimme valinneet askarteluun kuusi erilaista eläintä (kissa, koira, delfiini, tiikeri, leijona ja hevonen), joista ensin kerroimme hyviä ominaisuuksia ja mitä kyseiset eläimet osaavat tehdä (esimerkiksi ”Kissa osaa kiivetä puuhun”). Kertoessamme eläinten ominaisuuksista, näytimme aina samalla lapsille kunkin eläimen kuvaa (värikuva). Myös lapset innostuivat kertomaan eläimistä, kuten omista lemmikkieläimistään ja niiden taidoista. Olisi ollut mukava kuunnella ja

keskustella asiasta enemmänkin, mutta aikamme oli kuitenkin rajallinen, joten meidän oli jatkettava ohjelmaa, eikä kaikkia lasten juttuja ehditty kuunnella.

Kun lapset olivat kuulleet eläinten ominaisuuksista, he saivat valita itselleen sen eläimen kuvan, jonka he ajattelivat eniten kuvaavan itseään. Kaikki löysivät itselleen mieluisan kuvan, eikä kukaan esimerkiksi sanonut, ettei olisi halunnut värittää mitään kyseisistä eläimistä. Kun värityskuvat oli valittu, ohjeistimme lapsia värittämään kuvat sellaisilla väreillä, joista he itse pitivät. Eläimiä ei siis tarvinnut värittää sen värisiksi, kuin ne oikeasti ovat. Lapset olivat hyvin keskittyneitä värittämiseen, ja he värittivät kuvat rauhallisesti ja todella tarkasti.



KUVA 3 Lapset keskittymässä väritystehtävään

Värittämisen jälkeen lapset leikkasivat kuvat ja liimasivat ne värilliselle kartongille. Osalle lapsista saksien käsittely sekä liimaaminen oli hieman haastavaa, mutta pienellä avustuksellamme kuvat saatiin leikattua ja liimattua ja lopputuloksesta tuli varsin hyvä. Tämän jälkeen me vielä kirjoitimme eläinten positiiviset ominaisuudet lasten töihin (kuva 4 havainnollistaa tätä). Esimerkkinä tästä: ”Osaan juosta kovaa kuin hevonen.” Askartelun aikana lapset olivat jälleen innokkaita juttelemaan eläimistä, ja olikin mukavaa, että askartelun

aikana oli hieman enemmän aikaa kuunnella lasten kertomuksia ja jutella eläimistä heidän kanssaan.



KUVA 4 Lasten valmiita töitä heitä kuvaavista eläimistä

Lopuksi kiitimme lapsia osallistumisesta toimintatuokioihimme ja kerroimme kuinka mukavaa oli, että juuri he olivat tuokioihimme osallistuneet. Jaoimme lapsille osallistumisesta palkinnoksi diplomit (liite 4) sekä 2D-eläintarrat (jokainen lapsi sai valita yhden tarran). Työntekijöitä muistimme sujuneesta yhteistyöstä suklaalevyllä.

Tuokion kesto oli hieman yli 45 minuuttia. Tuokion päätyttyä siivosimme tilan ja otimme vielä valokuvia lasten upeista töistä muistoksi. Kävimme myös palautekeskustelun tuokiosta yhdessä tuokiotamme seuranneen työntekijän kanssa.

12.1 Lapsilta ja työntekijältä saatu palaute

Tuokion suunnitteluvaiheessa olimme ajatelleet kysyä lasten mielipidettä tuokiosta sen lopussa. Koska tuokio kesti hieman suunniteltua kauemmin, ja lapset alkoivat olla hieman levottomia, päädyimme vain lyhyesti kysymään heiltä muutamia mielteitä diplomeja ja tarroja jakaessamme. Toisaalta tämä ei

edes kauheasti haitannut, sillä saimme lapsilta välitöntä palautetta jo tuokion aikana. Lapsista näki selvästi, että tuokio kiinnosti heitä. Tämä näkyi esimerkiksi siitä, kun lapset innostuivat kertomaan itse eläimistä. Myös lasten keskittyminen värittämiseen kertoi lasten mielenkiinnosta. Diplomit olivat selvästi tärkeä asia lapsille, on vaikea sanoa kuvata, mitä heidän ilmeensä kertoivat heidän saadessaan diplomit käteensä.

Toisesta toimintatuokiosta saimme palautetta työntekijältä taas suullisesti heti tuokion päätyttyä keskustelemalla sen sujumisesta. Toisesta tuokiostamme saimme varsin hyvää palautetta, kriittistä palautetta saimme vain vähän. Meitä seurannut työntekijä kertoi huomanneensa, että tuokio oli hyvin suunniteltu, sitä oli mietitty tarkkaan ja siihen oli panostettu ja käytetty aikaa. Työntekijä oli hyvin mielissään siitä, että lapset olivat rauhallisia ja jaksoivat keskittyä tuokioon hyvin. Hän oli jopa hieman yllättynytkin lasten jaksamisesta. Keskustelimmekin siitä, että lapset kokivat tuokion varmasti hyvin erilaisena meidän ohjaamana, kuin että päiväkodin työntekijät olisivat järjestäneet heille samanlaisen tuokion. Kriittistä palautetta saimme ainoastaan ajankäytöstä. Tuokio alkoi lapsista varmaan tuntua melko pitkältä pienestä levottomuudesta päätellen, sillä he olivat jo ennen tuokiota istuneet tovin aamupiirissä. Lisäksi osa lapsista joutui hieman odottelemaan tuokion loppua ja ”palkintojenjakoa” paikallaan saadessaan työnsä aikaisemmin valmiiksi kuin toiset lapset. Odottelun ajaksi lapsille olisi ollut hyvä keksiä muuta tekemistä, kuten piirtämistä.

Työntekijän mielestä askartelun lopputulokset olivat todella hienoja, ja hän kertoikin heidän laittavan lasten työt päiväkodin seinälle esille. Koska meillä oli ylimääräisiä värityskuvia mukamme, jätimme ne ryhmän käytettäväksi. Työntekijä piti tätä mukavana asiana, sillä nyt he voisivat esimerkiksi tehdä samanlaiset taideteokset ryhmän nuorempien kanssa, jotka eivät päässeet osallistumaan tuokioomme.

Saimme askartelutuokiosta jälleen palautetta työntekijältä myös kirjallisesti. Tällä kertaa lähetimme hänelle pienimuotoisen kyselylomakkeen sähköpostin välityksellä (liite 6), jotta hän sai rauhassa vastata kysymyksiin ja palauttaa kyselylomakkeen täytettynä meille myöhemmin.

Kyselylomakkeessamme oli viisi vaihtoehtokysymystä, joissa käytimme jälleen Likertin asteikkoa. Työntekijä oli täysin samaa mieltä väitteiden ”Saimme lapset innostumaan tuokiosta”, ”Toimintatuokioon valitut osiot olivat mielestäni onnistuneet (muistelu, peukaloleikki, askartelu)”, ”Lapsen ikä ja kehitystaso otettiin huomioon” sekä ”Toimintatuokio toimi mielestäni hyvin” kanssa. Vain kysymys ”Ajankäyttö oli mielestäni hallittua” sai vastaukseksi ”jokseenkin samaa mieltä”.

Avoimia kysymyksiä puolestaan tällä kertaa oli yhteensä neljä, joista yksi kysymys koski kumpaakin järjestämäämme eläinaiheista toimintatuokiota. Avoimiin kysymyksiin työntekijä sai jälleen kirjoittaa mielteitään tuokiosta kokonaisuudessaan: missä onnistuimme erityisen hyvin, mitä olisimme voineet tehdä toisin sekä olisiko jotakin tarvittu lisää.

Kirjallinen palaute vastasi hyvin suullista palautetta. Työntekijä kirjoitti huomanneensa, että olimme miettineet tuokion hyvin. Erityisen hienosti oli suunniteltu se, kun kerroimme hyviä ominaisuuksia eläimistä ja näytimme samalla eläimen kuvaa lapsille, lapset olivatkin tästä kovin innoissaan. Olimme miettineet eläinten ominaisuudet tarkkaan ja lapsille sopiviksi. Kuvat olivat helpot ja mielenkiintoiset, ja lapset jaksoivat keskittyä työhön hirvittävän hyvin. Myös diplomit olivat todella hieno asia, joista riitti kehuttavaa tuokion jälkeenkin. Työntekijä kehotti kiinnittämään huomiota ajankäyttöön ja sen tarkkailemiseen tuokioita vetäessä. Askartelutuokiossa lapset innostuivat tekemään kaiken niin huolella, että aikaa kului ehkä suunniteltua enemmän. Toisaalta tämä kehittämisidea ajankäytöstä oli hyväkin asia, sillä siitä huomasimme, että tuokio kiinnosti lapsia. Toivomisen varaa työntekijällä ei ollut missään asiassa.

12.3 Omat mietteet

Askartelukerrasta jäi kummallekin mukava olo ja tunsimme onnistuneemme tuokion ohjaamisessa hyvin. Erityisen mukavalta tuntui se, että hiljaisimpia ja ujoimpia lapsia sai nyt paremmin mukaan toimintaan kuin ensimmäisellä kerralla. Myös meidän mielestämme onnistuimme hyvin eläinvalinnoissa ja ominaisuudet olimme miettineet sopiviksi ja monipuolisiksi. Kokonaisuudessaan

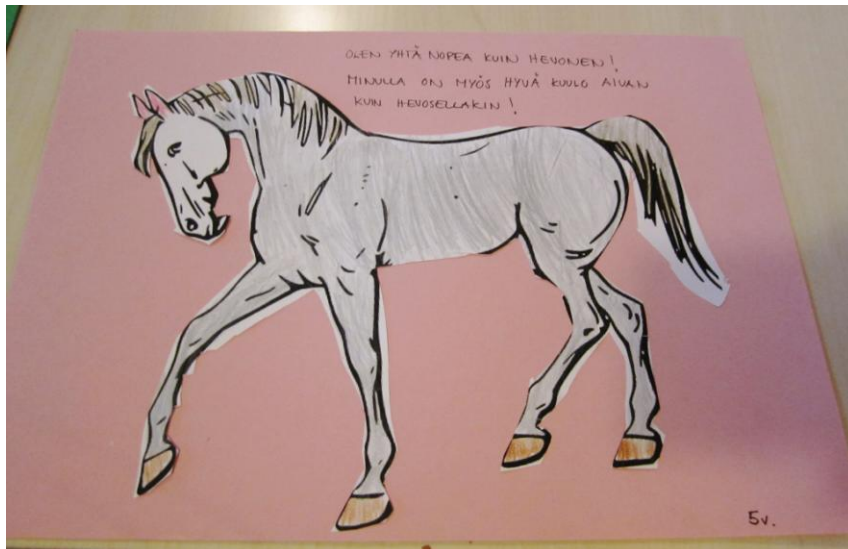
onnistuimme hyvin korvaamaan edelliskerran hieman heikompaa menestystä. Myös toinen toimintatuokio oli meille hyvä oppimiskokemus, josta saimme tukea ja vahvistusta omaan ammatilliseen kehittymiseen.

13 TOISEN TOIMINTATUOKION ARVIOINTI

Toisen toimintatuokion tavoitteenamme olivat luonnontieteellisen ja esteettisen orientaation esiintuomisen lisäksi siis lapsen minäkuvan ja itsetunnon vahvistaminen, joihin pyrittiin tarkasti valituilla ja suunnitelluilla leikeillä ja askartelulla.

Peukaloleikki on oiva tapa vahvistaa lapsen itsetuntoa kannustamalla rohkeasti esittämään oman mielipiteensä, missä mielestämme onnistuimme oikein hyvin. Peukaloleikkiin aremmatkin lapset uskalsivat lähteä mukaan ensimmäistä päivää rohkeammin, mikä tarkoittaa sitä, että olimme onnistuneet luomaan toimintatuokioon riittävän turvallisen ja kannustavan ilmapiirin, jossa lapset uskalsivat näyttää mielipiteensä ja jopa ”epäonnistua” vastaamalla väittämiin väärin. Epäonnistumisten ottaminen haasteina on tärkeää paremman ja vahvemman itsetunnon kehittymisen kannalta. Lapset jaksoivatkin sinnikkäästi jatkaa väittämien arvailua, vaikka oma peukalo oli ehkä osoittanut väärään suuntaan jonkun aiemman väittämän kohdalla.

Erilaisten eläinten ominaisuuksien läpikäymisen jälkeen lapset saivat värittää kuvat mieleisillään väreillä. Nelivuotiaat antoivat selvästi mielikuvitukselleen vallan ja eläinhahmoista syntyikin mitä värikkäimpiä ja ainutlaatuisempia yksilöitä. 5-vuotiaan työssä (kuva 5) oli jo havaittavissa selvää todellisuuden pohjaa ja tarkkoja yksityiskohtia, vaikka värittämisessä olisikin saanut käyttää omaa mielikuvitusta ja hassutella oman mielen mukaan.



KUVA 5 Erään 5-vuotiaan työ häntä itseään kuvaavasta eläimestä

Lapsen minäkuvan vahvistaminen tuli toimintatuokiossa esille tehtävänä miettiä, mitä eläintä minä eniten ominaisuuksiltani, kyvyiltäni ja taidoiltani muistutan. Alussa käytyjen positiivisten ominaisuuksien muisteleminen ja yhdessä kirjaaminen valmiiseen taideteokseen oli oiva tapa vahvistaa lapsen minäkuvaa.

13.1 Kädentaitoja ja koordinaatiokyvyn harjoittelua

Vaikka valitsemamme askartelu valmiin kuvan värittämisestä, leikkaamisesta ja liimaamisesta saattaa äkkiseltään kuulostaa jopa naurettavan helpolta tehtävältä, sitä se ei suinkaan ole. Kuvan leikkaamiseen nimittäin tarvitaan kahta taitoa: saksilla leikkaamista ja leikkaamisen ohjaamista, joka onkin paljon vaikeampi taito ja vaatii harjoittelua. Pienen kuvan liimaaminenkin on vaikeampaa kuin uskoisi, sillä liiman levittäminen on tarkkaa puuhaa, koska liima on levitettävä niin, että se peittää vain tartunta-alueen, mutta ei muita alueita. Leikkaaminen ja liimaaminen tarjoavat lapselle hyvää harjoitusta käden ja silmän koordinaatiossa sekä runsaasti luovia mahdollisuuksia. Leikkaamista ja liimaamista sisältävät tehtävät auttavat myös lasta oivalla tavalla oppimaan, miten tehtävä suoritetaan alusta loppuun. Tällainen tehtävä vaatiikin lapselta erityisesti siis myös pitkäjänteisyyttä. Valmiiden teosten seinälle laittaminen voimistaa lisäksi lasten onnistumisen iloa, sillä lapset tietävät vanhempiansa olevan tyytyväisiä ja ylpeitä heidän taideteoksistaan. (Einon 2003, 48, 52.)

13.2 Yhteenvetoa arvioinnista

Kokonaisuudessaan toinen toimintatuokio oli sujuva ja onnistunut kokonaisuus, jossa sille asettamamme tavoitteet toteutuivat moitteettomasti. Vaikka ajankäytöstä tuokion aikana tulikin hieman kritiikkiä, oli mielestämme siltä osin onnistunut, että kaikki jaksoivat innolla suorittaa tehtävän loppuun asti. Se, että tuokio saattoi tuntua pitkältä, johtui yksinkertaisesti siitä, että tuokioon osallistuvia lapsia istutettiin ennen tuokiota aamupiirissä melko pitkään. Lapsille tuli siis ajallisesti melko pitkään kestävä ohjattu toiminta, mutta meistä riippumattomista syistä. Tuokioon osallistuvien lasten keskittymiskyky säilyi silti hyvänä koko tuokion läpi ja aremmatkin lapset rohkaistuivat sen edetessä yhä enemmän ja enemmän.

Luonnontieteellinen orientaatio kulki koko toimintatuokion läpi niin sanottuna punaisena lankana vaikuttaen jokaisen toiminnan eläimiin liittyvään aihevalintaan. Esteettisiä elämyksiä toinen toimintatuokio tarjosi lapsille kädentaitojen ja kuvataiteen parissa. Lopuksi jaetut palkinnot (diplomi ja tarra) tuokioon osallistumisesta olivat oiva tapa vielä vahvistaa lapsen itsetuntoa kiittämällä onnistuneista, hyvin sujuneista ja mukavista toimintatuokioista. Toimintatuokiossa käytettyjä leikkejä ja ideoita tulee varmasti jatkossakin hyödynnettyä ja niin sanotusti jalostettua uusiokäyttöön. Oppimiskokemuksena tämäkin tuokio oli loistava ja tarkkaan suunniteltu ohjattu toiminta kantoi selvästi hedelmää.

14 EETTISYYS

Työtä tehdessämme meidän täytyi kiinnittää huomiota tiettyihin eettisiin seikkoihin, sillä sosiaalialan ammattilaisilla on oma ammattietiikkansa. Sosiaalialan työssä ammattietiikka toteutuu arjen valinnoissa, jotka saattavat olla joskus vaikeita. Lainsäädäntö säätelee voimakkaasti sosiaalialan työtä, mutta laillisuus ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin eettisyys. Ammattietiikka ohjaa valintoja kaikessa sosiaalialan työssä. (Talentia i.a.)

Otimme opinnäytetyömme ajoissa puheeksi päiväkodin johtajan kanssa. Teimme asianmukaisen yhteistyösopimuksen opinnäytetyöstämme päiväkodin työntekijän kanssa. Kävimme keskustelemassa opinnäytetyöstämme ja sen ohjelmasta sekä tavoitteista päiväkodin työntekijän kanssa, jotta hän sai tietoonsa, mistä oikein oli kysymys ja mitä tuleman pitää. Pidimme myös kiinni sovituista aikatauluista. Jouduimme siirtämään ensimmäistä toimintatuokiotamme viikolla eteenpäin sairastumisen vuoksi, mutta ilmoitimme asiasta yhteyshenkilöllemme kuitenkin hyvissä ajoin (muutamaa päivää aiemmin) ja sovimme uudesta ajankohdasta. Lähetimme suunnitelman sähköpostitse kaksi päivää ennen tuokiota. Työntekijän mielestä lähetimme ensimmäisen päivän ohjelmamme hieman myöhään. Tämä johtui kuitenkin siitä, että työntekijä ei ollut lukenut sähköpostiaan ennen tuokiota edeltävää aamua. Työntekijän mielestä meidän olisi pitänyt lähettää suunnitelma hänelle ajoissa. Emme itse kuitenkaan katsoneet tarpeelliseksi lähettää suunnitelmaa aikaisemmin, sillä työntekijältä ei vaadittu minkäänlaista osallistumista tai valmisteluja tuokiotamme varten. Toisen tuokion ohjelman lähetimme hyvissä ajoin, jo viikkoa ennen tuokiota.

Eettisyyttä lisää se, että lähetimme lasten vanhemmille tiedotteen toimintatuokioistamme (liite1) ja kysimme kirjallisen luvan lapsen valokuvaamisesta (liite 3). Kerroimme kuvauslupa-anomuksessa, että valokuvia tullaan käyttämään vain ja ainoastaan opinnäytetyömme yhteydessä. Opinnäytetyömme kirjallisessa osuudessa emme ole paljastaneet päiväkodin työntekijöiden tai tuokioihin osallistuneiden lasten nimiä.

Tuokioiden aikana yritimme huomioida jokaista lasta kysymyksien ja kannustamisen avulla tekemättä kuitenkaan heidän oloaan epämukavaksi. Emme myöskään jättäneet ketään ulkopuolelle ja jokainen lapsi sai osallistua aktiviteetteihin omalla panoksellaan.

15 POHDINTA

Kokonaisuutena opinnäytetyömme oli melko onnistunut prosessi. Tavoitteena kehittämishankkeella on kehittää työyhteisön käytäntöjä tai suunnitella uutta. Tärkeää on, että myös työyhteisö hyötyy hankkeesta. Tässä tapauksessa tavoite saavutettiin, sillä joitakin toimintatuokioidemme osa-alueita (muun muassa eläinten äänien arvuuttelu ja muiden edessä esiintyminen) tullaan kyseisessä päiväkodissa jatkamaan. Meistä oli positiivista huomata, että pystyimme tuomaan uusia toimintamenetelmiä päiväkodin arkeen. Lisäksi yhteistyö päiväkodin kanssa sujui hyvin.

Pääasiassa toimintatuokioidemme tavoitteet saavutettiin melko hyvin. Päätaavoite (luonnontieteellisen ja esteettisen orientaation esiintuominen) saavutettiin erinomaisesti, sillä kyseiset orientaatiot olivat mukana kummankin toimintatuokiomme jokaisessa ohjelmanumerossa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi emme olisi voineet tehdä mitään paremmin. Toki olisimme voineet tutustua luonnontieteelliseen orientaatioon muutakin kautta, kuten tutustumalla vuodenaikoihin, mutta halusimme valita lapsille jo entuudestaan jokseenkin tutun aiheen, sillä esimerkiksi juuri vuodenaikoihin tutustuminen olisi saattanut koitua aivan liian haastavaksi, sillä vuodenaikoja ja niihin liittyviä ilmiöitä opetellaan vasta 4–5-vuoden iässä. Se, että valitsimme luonnontieteelliseen orientaatioon perehtymisen eläimiin tutustumisen kautta, oli onnistunut valinta. Vaikka eläimet tuntuvat yksinkertaiselta ja helpolta asialta, sitä se ei välttämättä ole, kuten ohjelmanumerommekin sen todistivat.

Ensimmäisen päivän tavoite eläintuntemuksen lisäämisestä saavutettiin opettelemalla eläinten nimiä ja sitä, millaista ääntä eläin pitää tai miten eläin liikkuu. Valitsemamme eläimet olivat sopivan yksinkertaisia, ja jos olisimme valinneet lapsille vieraampia eläimiä, olisi leikki ollut jo liian haastava. Toinen tavoitteemme, mielikuvituksen kehittäminen, ei onnistunut toivotulla tavalla. Kuten jo arvioinnissa totesimme, lapset olivat hyvin arkoja esiintymään muiden edessä. Jokin toinen toimintamuoto olisi ollut kyseisen ryhmän kohdalla toimivampi kehittämään heidän mielikuvitustaan, mutta tätä emme osanneet

aavistaa etukäteen, sillä emme olleet tutustuneet lapsiin tarpeeksi ennen toimintatuokioita.

Ensimmäisen toimintatuokion jälkeen olimme kumpikin sitä mieltä, että meidän olisi täytynyt käydä useammin kuin kerran päiväkodissa tutustumassa lapsiin, jotta olisimme saavuttaneet heidän luottamuksensa ja ujoutta ei olisi esiintynyt niin paljoa ensimmäisen toimintatuokion aikana. Tutustumisen kautta olisimme myös saaneet paremman käsityksen siitä, missä määrin S2-lapset ymmärtävät ja tuottavat itse suomen kieltä. Toinen toimintatuokio osoittikin, että lapset luottivat meihin paljon enemmän kuin ensimmäisellä kerralla, sillä he lähtivät reippaammin mukaan toimintaan, eikä arkuutta esiintynyt lainkaan siinä määrin kuin ensimmäisellä kerralla. Tavoitteemme vahvistaa lapsen itsetuntoa ja minäkuvaa onnistui hyvin. Peukaloleikissä jokainen lapsi uskalsi hienosti esittää oman mielipiteensä osoittamalla peukaloa joko ylös tai alas siitäkin huolimatta, että oli mahdollisesti ”vastannut” edelliseen väittämään väärin. Lisäksi onnistuimme mielestämme tuomaan esille uudenlaisen tavan vahvistaa lapsen itsetuntoa kertomalla kuudesta erilaisesta eläimestä positiivisia ominaisuuksia, jonka jälkeen lapset saivat valita kyseisistä eläimistä eniten itseään kuvaavan eläimen värityskuvan ja värittää sen haluamallaan tavalla. Lisäksi jakamamme palkinnot (diplomi ja tarra) vahvistivat lasten itsetuntoa, sillä ne saadessaan, lapset tunsivat olonsa tärkeiksi, ja että he olivat onnistuneet jossakin asiassa hyvin. Päiväkodissa tällaisia palkintoja ei tietenkään voi joka päivä tai edes joka viikko jakaa, mutta aina joskus tätä tapaa on hyvä käyttää. Usein saatu palkinto hyvin tehdystä työstä menettää myös merkityksensä. Kuitenkin jo se, että lasten tekemät työt laitetaan päiväkodissa esille, tuo lapsille tunteen, että hänen töitään ja taitojaan arvostetaan.

Opinnäytetyömme oli meille opettavainen kokemus ja huomasimme sen myötä kehittyneemme myös ammatillisesti. Saimme lisää varmuutta ja kokemusta toimintatuokioiden pitämisestä erilaisille lapsiryhmille. Koimme etuna sen, että olemme olleet jonkin verran päiväkotiarjessa sekä opiskelujen aikana, että jo ennen opiskelujen aloittamista Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Tästä huolimatta jouduimme kuitenkin melko pitkään etsimään ja pohtimaan erilaisia leikkejä, jotka sopivat kyseiselle ryhmälle, koska välineitä tuokioiden pitämiseen emme ole saaneet opiskelujen ja käytännön kokemuksen kautta riittävästi.

Vaikka ryhmän S2-kielisyys toikin mukanaan haasteita, oli se myös ammatillisesti kehittävä kokemus ja rikkaus. Se ei missään nimessä ollut huono asia, vaikka ensimmäinen toimintatuokio ei sujunutkaan täydellisesti. Etenkin ensimmäinen toimintatuokio oli meille suuri oppimiskokemus. Saimme paljon lisää tietoa suomea toisena kielenä puhuvista lapsista erilaisen kirjallisuuden ja käytännön kokemuksen kautta. Jouduimme pohtimaan tarkasti, millaista toimintaa järjestämme ryhmälle, jossa on sekä suomea äidinkielenään että suomea toisena kielenään puhuvia lapsia.

Opinnäytetyöprosessin tavoitteena on esimerkiksi tuottaa uusia käytäntöjä ja toimintamalleja, missä onnistuimme hyvin, kuten jo aiemmin mainitsimme. Tämän lisäksi opinnäytetyön aiheen tulisi myös olla ajankohtainen. Tämä kriteeri täyttyikin meidän aihevalintamme kohdalla, sillä sen lisäksi, että päiväkodin toimintatuokiot ovat aina ajankohtaista toimintaa, meidän työstämme erityisesti ajankohtaisen tekevät tuokioon osallistuneet S2-lapset. Monikulttuurisuus on hyvin pinnalla oleva ajankohtainen aihe jatkuvan muutoksen kohteena olevassa yhteiskunnassamme.

Haasteeksi opinnäytetyössämme osoittautui sopivan lähdekirjallisuuden löytäminen. Ensiksikin oli haastavaa löytää uusia, 2000-luvulla kirjoitettuja, kirjoja aiheestamme. Lähteinä työssämme on melko paljon 1990-luvulla tai sitä ennen kirjoitettuja teoksia. Emme kuitenkaan katso tästä olevan haittaa, sillä asiat, joista kirjoitimme ja joissa lähteinä on yli kymmenen vuotta vanhoja teoksia, eivät sinänsä ole muuttuneet tähän päivään mennessä. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen historia ei muutu ja varhaiskasvatuksen sekä päiväkodin perustoimintaideat ovat säilyneet lähes muuttumattomina varhaiskasvatuksen alkua ajoista aina tähän päivään asti. Jos jossakin asiassa kuitenkin on tapahtunut muutosta, olemme kertoneet, miten asia oli ennen ja miten se on nyt. Toiseksi haasteena työssämme oli löytää kirja tai muu sopiva lähde, jossa sana ”toimintatuokio” olisi määritelty. Itse olisimme sen omien kokemustemme valossa osanneet määritellä, mutta tällöin määritelmä ei olisi ollut kovin teoreettinen, ja selityksestä olisi saattanut tulla enemmän meidän näkemyksemme mukainen.

LÄHTEET

- Aho, Sirkku 1996. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Alijoki, Eila 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Kirjayhtymä. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.
- Brotherus, Annu; Helimäki, Elina ja Hytönen, Juhani 1994. Opetus varhaiskasvatuksessa. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.
- Einon, Dorothy 2003. Luova lapsi. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Esittelyssä: Kotiperuskoulu 2010. Suomen suurlähetystö, Lissabon. Viitattu 31.1.2012
http://www.finlandia.org.pt/public/default.aspx?contentid=189528&no_deid=40733&contentlan=1&culture=fi-FI
- Finn Lectura 2001. Verkkokielioppi. Viitattu 31.1.2012
<http://www.finnlectura.fi/verkkosuomi/Fonologia/sivu173.htm>
- Hassinen, Sirje 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hänninen, Sisko-Liisa ja Valli, Siiri 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Kahri, Mari 2003. Lapsen arki on leikkiä II: 3-6-vuotiaat leikin maailmassa. Kauhava: Kauhavan kirjapaino.
- Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2007. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Katsauksia ja aineistoja 10. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Tampere: Juvenes Print Oy.
- KvantiMOTV i.a. Mittaaminen: Muuttujien ominaisuudet. Viitattu 31.1.2012
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/ominaisuudet.html>
- Laine, Kaarina 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Laki lasten päivähoidosta 1973/36, 19.01.1973. Viitattu 13.7.2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Lehtinen, Anja-Riitta 2000. Lasten kesken. Lapset toimijoina päiväkodissa. Jyväskylä: Paino Kopijyvä Oy.
- Leskinen, Eija 2010. Ryhmä toimimaan. Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja

- yhteistyöhön. 2. painos. PS-kustannus. Juva: WS Bookwell Oy.
- Manninen, Anna ja Lyytinen, Laura i.a. Mielikuvituksen ja luovuuden kehitys.
Viitattu 26.3.2012.
<http://www.sampo2002.oulu.fi/lassijaleevi/mielikuvituksenjaluovuudenkehitys.html>
- Mäkinen i.a. Mitä itsetunto on? Helsingin kaupunki, opetus ja perhekasvatus.
Viitattu 12.3.2012.
http://www.mv.helsinki.fi/home/korvela/vanha/opetus/perhekasvatus/Pienryhma_tyot/Aihe_2_teksti_Makinen_co.htm
- Päiväkoti Taikurinhattu i.a. Porin kaupunki. Viitattu 16.10.2011
<http://www.pori.fi/koulutusvirasto/paivakodit/paivakotitaikurinhattu/ryhmat/hosulit.html>
- Reunamo, Jyrki 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. 1. painos. WSOY oppimateriaalit Oy.
- Suomi toisena kielenä –opetussuunnitelma i.a. Tampereen kaupunki. Kasvatus- ja opetustoimiala. Kasvatus- ja opetuspalvelukeskus.
- Takkinen, Ritva ja Haapanen, Marja-Leena 1995. Monikielinen Suomessa. Suomen Logopedis-foniatrisen yhdistyksen julkaisuja 28. Helsinki: Yliopistopaino.
- Talentia i.a. Ammattietiikka. Viitattu 25.3.2012
<http://www.talentia.fi/tyoelama/ammattietiikka/>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITE 1 Tiedote toimintatuokioista lasten vanhemmille

Hei Hosulien vanhemmat!

Olemme kaksi sosionomi-opiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta Porin toimipaikasta. Järjestämme opinnäytetyötämme varten kaksi eläinaiheista toimintatuokiota. Ensimmäisen toimintatuokion järjestämme keskiviikkona 2.11.2011 ja toisen 8.11.2011.

Ensimmäiseen toimintatuokiopäivään lapset voivat halutessaan ottaa mukaan jonkin eläinpehmolelun tai vaihtoehtoisesti pukeutua teeman mukaisesti.

Ystävällisin syysterveisin: Eveliina Tuomela & Laura Koivunen

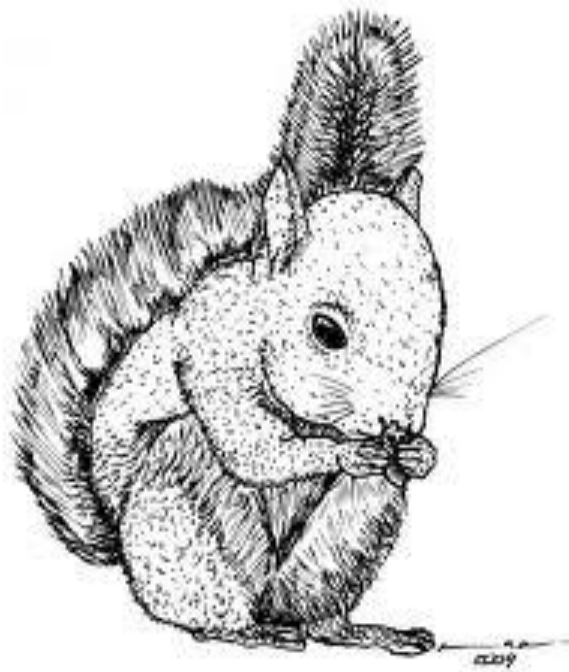


LIITE 2 Tiedote toimintatuokioista päiväkodille

Eläinaiheiset toimintatuokiot

Taikurinhatun päiväkodissa, Hosulien ryhmässä

2.11 ja 8.11



Toimintatuokiot järjestää sosionomiopiskelijat
Laura Koivunen ja Eveliina Tuomela

LIITE 3 Kuvauslupa lasten vanhemmille

KUVAUSLUPA



Hyvät vanhemmat, pyydämme teiltä lupaa kuvata lastanne opinnäytetyötämme varten järjestettävien toimintatuokioiden aikana. Julkaisemme valokuvia vain opinnäytetyömme yhteydessä.

Yhteistyöterveisin: Eveliina Tuomela

eveliina.tuomela@student.diak.fi

Laura Koivunen

laura.koivunen@student.diak.fi

LUPA

Annan luvan, että lastani _____ saa kuvata 2.11. ja 8.11. järjestettävissä toimintatuokioissa. Kuvia käytetään ainoastaan opinnäytetyössämme.

Paikka ja aika

Allekirjoitus

Nimen selvennys

LIITE 4 Lapsille jaettava diplomi

DIPLOMI



**on osallistunut Taikurinhatun päiväkodissa
järjestettyihin eläinaiheisiin toimintatuokioihin
9.11. ja 15.11.2011**

Laura Koivunen

Eveliina Tuomela



LIITE 5 Kyselylomake työntekijälle ensimmäisestä päivästä

Kyselylomake

Vastaa alla oleviin kysymyksiin ympyröimällä mielestäsi sopivin vaihtoehto. 1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä.

1. Saimme lapset innostumaan tuokiosta.

1	2	3	4	5
Täysin eri mieltä				Täysin samaa mieltä

2. Käytimme tilaa hyväksemme hallitusti.

1	2	3	4	5
Täysin eri mieltä				Täysin samaa mieltä

3. Ajankäyttö oli mielestäni hallittua.

1	2	3	4	5
Täysin eri mieltä				Täysin samaa mieltä

4. Toimintatuokio oli mielestäni monipuolinen.

1	2	3	4	5
Täysin eri mieltä				Täysin samaa mieltä

5. Lapsen ikä ja kehitystaso otettiin huomioon.

1	2	3	4	5
Täysin eri mieltä				Täysin samaa mieltä

6. Toimintatuokio toimi mielestäni kokonaisuutena hyvin.

1	2	3	4	5
Täysin				Täysin
eri mieltä				samaa mieltä

Missä onnistuimme erityisen hyvin?

Mitä olisimme voineet tehdä toisin?

Olisitko toivonut jotakin lisää?

LIITE 6 Sähköinen kyselylomake työntekijälle toisesta päivästä

Kyselylomake

Vastaa alla oleviin kysymyksiin rastittamalla mielestäsi sopivin vaihtoehto.

1. Saimme lapset innostumaan tuokiosta.

TÄYSIN SAMAA MIELTÄ	
JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	
EI SAMAA EIKÄ ERI MIELTÄ	
JOKSEENKIN ERI MIELTÄ	
TÄYSIN ERI MIELTÄ	

2. Ajankäyttö oli mielestäni hallittua.

TÄYSIN SAMAA MIELTÄ	
JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	
EI SAMAA EIKÄ ERI MIELTÄ	
JOKSEENKIN ERI MIELTÄ	
TÄYSIN ERI MIELTÄ	

3. Toimintatuokioon valittu osiot olivat mielestäni onnistuneet (muistelu, peukalo-leikki, askartelu).

TÄYSIN SAMAA MIELTÄ	
JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	
EI SAMAA EIKÄ ERI MIELTÄ	
JOKSEENKIN ERI MIELTÄ	
TÄYSIN ERI MIELTÄ	

4. Lapsen ikä ja kehitystaso otettiin huomioon.

TÄYSIN SAMAA MIELTÄ	
JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	
EI SAMAA EIKÄ ERI MIELTÄ	
JOKSEENKIN ERI MIELTÄ	
TÄYSIN ERI MIELTÄ	

5.. Toimintatuokio toimi mielestäni kokonaisuutena hyvin.

TÄYSIN SAMAA MIELTÄ	
JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	
EI SAMAA EIKÄ ERI MIELTÄ	
JOKSEENKIN ERI MIELTÄ	
TÄYSIN ERI MIELTÄ	

6. Missä onnistuimme erityisen hyvin?

7. Mitä olisimme voineet tehdä toisin?

8. Olisitko toivonut jotakin lisää?

9. Jäikö järjestämistämme toimintatuokioista teille jotakin, jota voitte jatkossa hyödyntää tai käyttää päiväkodissa (ideoita eläinaiheisista leikeistä, esim. eläinten äänien harjoittelu ja kuuntelu)?

LIITE 7 Toimintatuokioiden ohjelmarungot

Tuokio 1 (9.11.2011) klo:9.15. →

Esittäytyminen (nimet + lempieläin)

Laululeikki, Elefanttimarssi

Eläinkuvakortit

Eläinten äänet

Laululeikki, Mull' on hyvä hevonen

Eläinten kuoro

Tuokio 2 (15.11.2011) klo: 9.15 →

Nimien kertaaminen ja edelliskerran muistelu

Peukaloleikki

Eläinten ominaisuudet

Askartelu

”Palkintojen jako”